Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вiлашагlхкета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ◆ ШОАТТА, 28 МАЙ, 1983 ШУ. ◆ № 64 (6786). ◆ Мах 3 кеп.

Довкхий декхареш латт Нохч-ГIалгIайчен юртбоахама къахьегамхошта хьалхашка цхьайтталегIча пятилетка кхоалагIча шера. Мехка Кхачан программа кхочашъеча шоашкара ма могга довкхагIа дааньа юкъедахьара уж декхарийла ба начальалкхенга 42 эзар тонн дулх, 96,2 эзар тонн шура, 98 миллион фуъ дохка.

Хьайбай продукташ йоахачен кийчъечен цхьоалегIча квартале боккха толам баккхарах Эррегроссийски социалистически яхье котбаьнаргаш а лаьрхIа РСФСР Министрий Советен ВЦСПС-ен карара кара тела ЦIе байракх, евлай республика хьайбаш леладерашта. Даьхен деавча совгIато керда шнаш денвен къахьегамцара безам сооабьккхал балхаш деш а укх деношка колхозийи совхозийи фермай коллективаш.

ХЬАЙБАШТА — ШОРТТА ДОАКЪАР

Ишта хьайбай продукташ дукхагIа яха а шоай декхараш толаме кхочашде а дар вIаштIехьдоал дIадахача шера боахамашка кхочашхилалах тайтайпара мошен гIожен доакъар Iалашдаь хилара.

ХIана хьатIакхаьчай карарча шера дIахо йодача хален пятилетка дуъалегIча шера хьалхарча шин кварталегIен балха теканаш лакха а хулийташ, фермай коллективаша шоай декхараш дизза кхочашхара хьайбашта шортта доакъар кийчде безам йола ха. Лоаццача юкъа республике кийгде деза баьца хьоар коаццаш 803 эзар тонн мошен 570 эзар тонн гIожен доакъар.

Из бехктонхаме гIулакх дизза кхочашдара хIара колхозе, совхозе, ма эшша техника а дIаенна, лаьрхIа доакъар Iалашду отрядаши бригадаши вIашагIъехкай. Кхашка хьахинай дIадахача шера гурахьен укх бIаьстийн доакъара лаьрхIа дIайийна культураши дукхача шерашка тIаеэла баьцаши. Вокхха лоархIам болаш гIулакх да тIехьа а яи йоалдийташ шоай ханнахьа уж хьакха йоляр, царех на могга сиксен дикен доакъар кийчдар.

Доакъар Iалашдара балхаш дика вIаштIехьдаьха дIадоладаьд Грозненски района I Мали Ленинен цIерагIча колхозашка, «Атагинский» совхозе, Гудермесски района «Кошкельдинский» совхозе, Шалински района «Предгорный» совхозе, кхыча боахамашка. Масала, 24 май хьатIаотташ 2196 тонн рапсах силос кийчъяьй I Май цIерагIча колхозе.

Укх шера догIаш кIеанта делхаш хиларах цхьайолча моттигашка соахка санна дика хьийкъяц доакъара культураш. Цу хьале бокха лоархIам болаш гIулакх да Саратовски областа халкъа депутатий инициатива балха юкъейоалар. ЦIенхашта теркам тIабахийта беза цхьаккха хIама ца дойташ хьалххе, баь хьувкъам чубара. Цул совгIа, тIахьожам а лоаттабеш лирача учете хила еза Iалашдаьча доакъара хIара центнер. Юрта Советаш декхарийла я халкъа депутатий посташ вIашагIа а ехна, кхашка, цаькъашка, фермашка доакъар лорадара хаддамза тIахьожам лоаттабе а боахамашта кхы тIа эшаш дола новкъостал де а.

Карарча шера республика хьайбаш леладераштa хьалхашка деттача декхарашка а, хIаьта цхьайолча районашкарча боахамашка ишта эттача хоттама хьелашка а диллача хIанзалца ца хиначa тайпара лаккбе беза доакъар Iалашдарца бувзам болча наьха бехктохкам.

Тахан керттерча декхарех да доакъара лаьрхIа дIайийнача культураштa лерттIа Iуналдар, цар хьувкъам ма могга лаккбар.

Буц хьекха мукъадьшначен ма бола лаьтташ чунийцачек кхашка доакъара лаьрхIа йола культураш дIаюалга вIаштIехьдаккха деза хIара боахаме. Къаьстта теркам тIабахийта беза хиш декхаш доладьттаъш эффективнегIа леладара, цар тIа дIайийнача хIамашта дийнахь а бус а цахаддаш догIаш хьесапе хий деттара.

Колхозашка, совхозашка шин а кхаь а сменагIа болх байта беза доакъар кийчдеча цехашка, установкашка. Шин сменагIа болх байта беза доакъар кийчдеш кхай тIа болх беча ерригача техникага.

Боахамий кулгалхойн специалисташи, парткомаша профкомаши декхарийла я доакъар кийчдара планаш толаме кхочашъяра берригa шоай къахьегамхой оарцагIбала, хIара колхозо, совхозо ерригача торонех бизза пайда эцилга Iалашде, оасарле лакха хургйолча тайпара отрядийи бригадийи балхаш вIаштIехьдала, цу гIулакха ма хулла коллективни подрядах къахьегараш дукхагIа хилийта, къахьегамхошта юкъе шерра социалистически яхь йоаржае.

Парте райкомаши, райисполкомаша, агропромышленни объединенеша хаддамза тIахьожам лоаттабе беза доакъар кийчдара балхаш дерригача боахамашка лерттIа вIаштIехьдаьха леладара, Iалашду доакъар дика хилийтара. Уж ишта декхарийла я йол, сенаж, силос, баьца хьоар кийчдара планаш кхочаш ца ешдолча боахамашкара баьхаши къестаде, цар кулгалхошкарен специалисташкарен боагIача тайпара болх хьабехa, царна эшаш дола новкъостал де.

КПСС ЦК майскии ноябрьски (1982 ш.) Пленуми решенеша белгалдеьха декхараш кхочашдара мехка Кхачан программа кхочашъеча хьайбай продуктий алсамйоахилга тешаме Iалашдара дерригa низаш, ерригa торонаш оарцагIъяха еза юртбоахама къахьегамхошa хьайбашта шортта доакъар кийчдара.

Хьинар айде, хьадер дукхагIа хилийта!

ДИКА КЪАХЬЕГ

Дика къахьегаш ба укх шера Ачхой-Мартановски района «Лермонтовский» совхоза № 4 йолча отделене кхаш леладераш. Хьалха белгалъяьккха хиннача хинал шин ди хьалха 400 гектара тIа алата хьажкIаш дIаййира цар.

Из толам баккха вIаштIехьдалийтор соакха гурахьа эзба аьха хинна лаьтта, органически а минеральни а удобренеша хьаьддаь, махкаш даьха, культиваци ь механизатораша Терлоев Мохьмада, Мутаев Мовлас, Дельмаханов Салмана дика кийчдаь хиларо.

ХьажкIаш дIаюеш а пар къахьийгар. Лаьтта фу мел дика дуж хьажкаш сейлкашта тIа лаьттача Шоипов Шахьаба, Бушуев Шерипа, Вадаев Рамзана новкъостал а деш, хIара дийнахьа нормаш 150—160 процент кхочаш йир цу механизатораша.

А. ЗАЙНУТДИНОВ.

ТОЛАМ БАККХА ЛЕРХI

Укх шера бiь бетта плана гIа йохка йоагIар 60 тонн йолаш Грознерча «Родина» яхача совхоза ферма коллективо 75 тонн пхьоалагIча сортагIа йола шура кхий пачхахьалкхенга. Из дIадахача шера цу юкъа ехкачунца нийсача 18 процент гаргга дукхагIа я.

Из толам хьайбаш леладерашка боаккхабениаб хIара кхоабача Iаттагара хьаноьккха шура дика алсамъяккха вIаштIехьдаларах. Нагахьа санна соахка бiь бетта хIара Iаттагара 819 килограмм шура яьккхаяле укх шера 1062 килограмм яьккхай.

— КПСС ЦК майскии ноябрьски (1982 ш.) Пленуми решенеша юрта боахама къахьегамхошта хьалхашка оттадаь бехктокхаме декхараш кхета а деш, мехка Кхачан программа кхочашъеча ма хулла дикхагIа дааньа юкъедахьара цIенхаштта къахьег тха хьайбаш леладераша, — йоах совхоза директора Советски Союза Турпала Крутов Петр Максимовича. — Коллективни хьисапе вIаштIехьбаьккхаб фермерча болхлой къахьегам, хьайбашта ма эшша хаддамза доакъар лоаттаду, лерттIа лоаветеринарни гIулакх ду.

Цо довкхал а деш цIераш йоах шоай дикагIболча болхлой. Царна юкъе ва скотник Муртазов Бахо, дояркаш Озднева Зоя, Темешева Хапк, Акаева Сийхат, ферма бригадир, зоотехник Хасиев Султан, ветеринарни лор Журбин Сергей Александрович, кхыбараш.

Совхоза специалисташа шоашта могар ду дикача фух дола доахан шоай ферме дебадара. Укх шера кхы етт баш цига Iаькара биса.

— Карарча шера 85 Iаса хьалкхедергда оаха. — йоах П. М. Крутова. — Изал да цига леладеш дола доахан а. Из боккха толам ба. Республике кхы цхьаькха ферма яц доахана тIехьара Iаьсий хьакъоастадара ишта лакха хьоккхам болаш.

ХIана дийнахьа ферме кхоабача хIара Iаттагара итт килограмм совгIа шура йоаккх. Бригадин хьисапе къахьегача ферма коллективо лерхI карарча ах шера пачхахьалкхенга шура йохкара план цхьа бутт хьалха кхоачашъе.

Укх шера бiь бетта итогех республика хьайбаш леладеш йолча бригадашен фермашен лелаьча социалистически яхье котъьйнарг а лаьрхIа республикански газеташ тIа чIоагIдьча Сийлен улга тIа яьккхай «Родина» яхача совхоза ферма.

С. АУШЕВ.

«Октябрьнефть» НГДУ мехкдаьттен гази йоахача пхьоалагIча цеха бригадашта юкъе яьрчача социалистически яхье хаддамза хьалха латташ а укх шера мастера Ефранов Сергей Борисовича кулгалдеча нкоалагIча бригада коллектив. Ер шу доладелча денз бригада коллективо планал совгIа даьккхад 60 тонн гаргга мехкдаьтта. Скважинех пайда ийбара план а толаме кхоачашъяьй. Ишта къахьегача цунна сийлай коммунистически къахьегамн коллектива яха сийлен цIи.

Белгалбаьнна дика къахьегаш ба укхаза мехкдаьтта доаха операторош Вазиев Игорь, Багаев Олег, Багаевская Раиса, замерщицаш Александрова Нина, Земцова Татьяна кхыбараш.

СУРТА ТIА (аьрдехьара аьттехьа) мастер С. Ефранов, мехкдаьттахой И. Вазиев, О. Багаев, Р. Багаевская, Н. Александрова, Т. Земцова.

И. ПАНЕВА сурт.

Коммунисташ — кхашка

Укх шера 725 гектара тIа хьалхьаергъа хьажкIаш «Алханчуртский» конский совхозе. Царех 300 гектар эпатийна лаьрхIа я. Уж легане совхозе гIоревьнна механизатор Гулиев Висенгири керте латтача звенос. Сийлаь боккхача Даймехка тIема Котелов ди тIакхоачаш хьажкIаш дIайийна баьнер хьинер дола механизатороaш.

«СУПН-8» йолча агат дIадуьне сеалнида сменагIа 14 гектар дIаю эрача. Висенгира звенос 28—30 гектара тIа дIаюара хьажкIаш, агротехнически оасарегIа бола хIоа баллаш чакхдалар дуъа. 366 гектара тIа, ишта шиi ханнадьа генераш дIадийна ьнинай Гулиев Мовла керте латта звено а.

Дукха ге йоаццаш совхозе кхашкара балхаш леладеча № 2 йолча отделене управляющенна оттееаьь хьелка совхоза парткома секретарь кийне Джанкотов Бек-Хан. Цу отделенена чубоегIаш а Висенгиран Мовлен звеноша а. Цар кхы а ба хьинаре къахьегаш бола механизатораш. Царна юкъе ба Льянов Мухьмад, Кононенко Иван, Алдиев Мурад, Льянов Султан. Цар балхе хьожламаш дика де. Кононенко Ивана «Т-150» яхача трактораца укх шера бaйнена бiь бетта 1006 этапон гектар яьккхай, 150 килограмм довгор кхо а деьд. Гулиев Висенгира МТЗ трактораца 576 э/гектар яьккхай, 350 килограмм довгор кхо а деш, ишта Гулиев Мовлас МТЗ тракторица 680 эталон гектар яьккхай, 440 килограмм довгор кхо а доьд. Топамца отделенера дерригa бIаьстен балхаш чакхдаларе механизаторий хьинер ейдаьд нийса лелаеча учето. Довгора кIара килограмм кхоеш, балха хIара минут лоархIаш, гIулакх доаццаш мосса тракторaш цa хезнаш — оасара бола ба Iомаду механизатораш юкъанцара учет нийса хилча. Цу гIуланхах дика лоархIаву йоахха балха опыт йолаш вола отделена агроном-учетчик Кцоев Владимир. Ший тIаьрьюнь санна дика доаз цунна совхозе кхаш а цига деш дола балхаш а. ХIара дийнахьа отделенера механизатора баь боли, даьпнза алеги, кхоаь довгор шоллагIча дийнахьа Iуйрийна отделене хьоалена бовлочоe гуш де. Цудухьа ди тIехьагIа бола дикагIа а ба, пачхаьалкхен рузнъа а шоай балла ха а кхоа гIерт отделенера къахьегамхой.

ХIанз совхоза чулаттача доахана моше доакъар хьокхаш, силоса а мошача доакъарийна а лаьрхIа 425 гектара тIа хьажкIаш дIайийна бoaлаш латт укх. В. И. Ленина вIашагIъяллача Коммунистически парте — РСДРП II-ча съезда 80 шу дизара толамашца наькъабеза перзI «Алханчуртский» совхоза № 2 йолча отделенерча берригача къахьегамхоша. Цар кхетам лаккбеш, хьинар айдеш, хIара балха ден лоархIам беш тIетеIIа къахьегаш ба церна хьалхалеттаж бола коммунисташ: отделене цехови парторганизацеца секретарь Карданов Георгий, отделене управляющи Джанзатов Бек-Хан, тракторист Льянов Султан, ишта кхыбераш а. Тешаме ала йиш я цу отделенера къахьегамхой цхьайтталегIча пятилетка кхоалегIа шерарча шоай балла декхарах лоархIеберйба, аьнна.

И. БАРАХОЕВ, «Алханчуртский» конский совхоза парткома секретарь.

КПСС ЦК Политбюро

КПСС ЦК Политбюрос ший аргIанарча заседане дийшад доакъара белок лоаттаяра планаш кхоачашъярахь СССР Кхачан программата хьежжа из арахецаргIола мошностащ хьалрахи дола дош.

Из дош дувцача хана белгалдаькар хьайбай боахама доакъарий чIоагIа база хьаяра декхараш кхоачашдара даькъе микробиологически промышленноста, цо арахецача продуце лоархIам боккха хилар. Критика йир пачхьалкхен плановия заданеш кхоачашъеча, Iалманен технинанен нарагIдаьннараш, къахьегам вIаштIехьбаккхара прогрессиви формаш юкъенхухьача мотта гIулакх кхоачам хилая корта болаш, хьалхашка латта декхар кхоачашдара тIадерзадаь. доагIар дизза хьадехаш ца леладеча микробиологически промышленноста керт терча управлене балха. Тоъал доккхий кховчамбоацараш да микробиологически промышленноста предприятеш хьалъелта вIаштIехьдоахаш, хиланза аргIоацача бийдалца уж Iалацгьеш йолча министерстваши ведомстваши балха тIа.

ТIанийцача соцам тIа КПСС ЦК Политбюрос белгалдаьд микробиологически промышленноста болх тоабара, цу даьнъаца юкъаенна йолча боахама аппарата ерригача звеньяй кулгалхой бехктокхам чIоагIбара тIадерзадаь гIулакхаш.

Союзни республикий Компартей ЦК-ашта, парте крайкомашта обкомашта тIадиллад микробиологически промышленность дегIайоалаяра заданеш кхоачашъяра тIехьа хаддамза тIахьожам лоаттабелга, хьайбай боахама эша доакъарий добаккхаш хьаярен лоаттаяреи планаш тIехкхоачашъяра къахьегама коллективаш оарцагIйоалаш беча организаторски политически балха боарам лакхбелга.

Цул тIехьагIа КПСС ЦК Политбюрос дийцар союзни республикий общеобразовательни школашкен дешарна кхыча заведенешкен эрсий мотт хьехилга тоадара тIадерзадаь гIулакхаш кхы тIа а чакхдахарах дола дош. Белгалдаьккхад, хаддамза ленински къамий политики чакхъйахар баьхан долаш вай мехка общественни вахара ерригача оагIошта интернационализаци хулаш йолга, къамий кулътураш шоайла вIаши йIаьхий хулаш тоалуш йолга. Шерра паргIато яьнлай СССР дерригача къамийи народностийи мотт а литература а массе оагIорахьарен пхьатарарча бойьонегIен дегIанхулара. Берригача гражданашта бокъонца Iалашъяьй шоай къамий меттала а Советски Союза халкъий кхыча меттала а дешара бокъо. Цу цхьай ханна мехка экономика бIарчча цхьа хилкъбоахама комплекс а хинна дIаэттача хIанзарча хьалашка советски вилиа шоай лоIамагIа къамаш шоайла дувзадолийташ йола средство а лаьрхIа тIанийцача эрсий метта лоархIам лаккду. Эрсий мотт, шоай къаман метта нийсса, хийцца лебе ховлга, моттигашкара хьаухача письмош тIа гражданаша нийса белгалдоахаш ма хиллара, хIара гражданина объективно хиланза даргдоацен чIоагIа эшаш долен хIама да, цо гIо ду дерригa къамашки народносташи дIахо шоайла гаргадахара. СССР халкъий доттагIал чIоагIдара, даймехкен дунени культура духовни рузкъанна, Iилма технически прогрессa нарагIдаьннарашта уж тIадерзадара.

Цу дешах лаьца КПСС ЦК-аси СССР Министрий Советон тIанийцача соцам тIа союзни автономни республикашкара льхкача предложенешка хьежжа белгалъяьй къамий республикашка бахача наха эрсий мотт Iомабелга аттача доккхаш дола хьалаш вIаштIехьдахара, хьехархой кадраш кийчъелга шердарии тоадарен, цар квалификаци лакхъяра тIаерзаьнча мероприятей комплекс. Кхы тIа а чакхдаха оттадаьд учебникаш, дешара пособеш, словираш, методически художественни литература арахецара, эрсий мотт Iомабарца йола деша багIача нигирхой уйла кхоачашъяра даькъера дикагIболча хьехархой, партийни советски оргъаний, общественни организацей опыт шерра дIайоаржаяра тIадерзадаь гIулакхаш.

КПСС ЦК Политбюро заседане хьежар мехка чурча вахара а хIаьта ишта социалистически пачхьалкхенаша цхьана леладу гIулакхаш кIоаргдара а халкъашта юкъе машари хьерамлен чIоагIъяра а цхьадолча кхыча дешашка.

КПСС ОБКОМЕ

КПСС райкомий, горкомий организационно партийни балха отделий заведующейи районни городской партийни организацей ревизионни комиссей председателийи совещане хилар парте областной комитете. «Областной партийни организаце ревизионни боля дIахо тоабара декхарий хьакъехьа» доклад йир совещане областной партийни организаце ревизионни комиссеи председателя Н. Я. Правенько.

Парте горкомийи райкомийи финансово-боахама гIулакхашта ревизи яра цхьадолча практически дешах дийцар парте финансово-боахама отдела заведующе В. В. Подгорина.

Совещане дIа-хьа дагабаьлар КПСС XXVI съездо дIадийхарашкен дукха ха йоацаш Москве хиннача республикански, краевой, областной партийни организацей ревизионни комиссей председателий совещане йийначa рекомендацешкен хьежжа ревизионни болх дIахо тоабара дешашта.

Совещане итог ер къамал дир КПСС обкома бюро членалла кандидата, парте организационно-партийни балха отдела заведующа А. Г. Кацаева.

Яхье хьалхалатташ...

«ХIара белха дийнахьа дисциплина тIехдинен хьадер дукхагIен хилийта!» яхача девизагIа шерра социалистически яхь йоаржаьй Грозненски маькка комбинате. Цу яхье хьалхалаттачарех ваI я пхьоалагIча маькх еча завода коллектив. ДIабахача бiь беттен тхьаь дийнахьен цо пачхьалкхен планагIа лаьрхIачул совгIа арахийцай ах бIаь эзар гаргга сома маькха маькха-булочни изделеш. Белгалдаккха дезаш да арахецаш йола продукци укх тIеххьарча хана дикка тоаенна хилар. Кхош барех хьурмат дарен режим чIоагIъярах дукхьал дIабихача бiь бетта завода болхлоша кходаьа цхьайтта тонн гаргга хьоар.

Уж толамаш хьанхолаш бараш ба шоай хьинара низ кхо па деш къахьегаш бола болхлой. Царех ба мастер Полян Валентина, машинист Анбулатова Лейла, бод хьуеш бараш Абзанлова Верлан, Кульбердиева Губича, кхыбараш.

Б. КОСТОЕВ.

Хано хьахьокхаргда

Укх шера дIабахача бiь бетта производственни план 29 апреле кхоачашйир Аргунски «Пищемаш» завода коллективо. Нормативно-цIена продукци арахецара планах а лоархIайир из.

— Уж толамаш кхы а дикагIа хила доагIар, — яхаш дувц завода директора Самуилов Евгений Петровича. — нагахьа санна хьалхе а кадраш йоагIача дIанийсъяь аларе, наха юкъе социалистически яхь лерттIа вIаштIехьъяьккха яларе. 1982 шера завод тIехьаюсачар хьалхиккара цхьацца лоархIаме мероприятеш балха юкъейоалаьецаре тха толамаш укх бiь бетта кхы а лоагIа хургдар.

МалагIа гIулакхаш да укхаза завода гIулакх цхьан кога тIа даккхара даьраш. Завод тIехьатетташ болх геттара эсала беш яр цхьайола участкаш, цехаш. Къаьстта вочe хьале дар механо-сборочни цеха гIулакхаш. Заводa администраци, партийни, профсоюзни организацеш хаьнахьа сарцагIа а яьнна гIулакх телкачу тIехьагIа гучадаьлар, цеха начальника Умаров Iийсас нахагара болх хьеца бехарал совгIа ше а корта бохабу маларaш мелаш балха ухаш хиннийта, къахьегамен производственни дисциплина телхаъь моттигаш цо къайлакхухьаш хиннилга.

Завода халкъа тIахьожамхоша цох лаьца ший ханнахьа директорга хоам а баьбар. — Со тешаш, — яхаш дувц Е. П. Самуилова, — сел бехктокхамеча кулгалхочо балха хана къарлаь мел аьлча. Тхоашта бокъонца из гIулакх гучадаьлча оаха чекха балхара мукъаьвалийтар из. ХIаьта административни бехктокхаме а эзар.

ХIанз механо-сборочни цеха кулгалдеш ва ший болх дика бовзаш вола специалист, коммунист Бесултанов Джамалайл. Декхарех дика лоархIаш хьайоагIарех я цо кулгалду цех. Цунна цхьана тоадала доладелар массе участкаш гIулакхаш а.

ДIаяхача пхьоалагIча квартале Шалински района промышленни предприятешта юкъе лаьржа хиннача социалистически яхье шоллагIа моттиг яьккхар завода коллективо.

Дукха ба заводе шоай хьанналча къахьегамца предприяте сий лакха лоаттадеш бола нах, къахьегама ветеранаш. Царех ба механо-сборочни цехера токарь-револьверщик, Къахьегама Цlеча Байрахха ордена кавалер Нутаева Аман, инструментальни цехера Къахьегама ЦIеча Байракхен «Знак Почета» яхен орденаш лелаю слесарь-сборщик Исрилов Хизир, ишта кхыбараш.

Болаш ба заводе шоай рационализатораш а. Царех лаьрхIа жегаргъя заводе цIIа хеза йола токарий бригадир Осмаева Хьава. ДIабахача бiь бетта шушашка шура чуйотташ йолча автомати болх оасарегIа хилийтара цо еннача рационализаторски шин предложене баь экономически пайда 2 эзар сом хилар. Дика бригадир, рационализатор хилаьрал совгIа Хьавас доккха дааньа лоац ше болх беча цехе, ерригача завода общественни вахаре а. Из я цеховни партийни организаце секретарь, парте Шалински района бюро член. Хьаьта цо кулгалдеча 12 сагах латтача комплексни бригадо хьаеш йола оатхалаш тIахьожам боцаш дIаяц ОТК контролераша.

— Дукха ба тха заводе Осмаева Хьавасий цун бригадан санна дика къахьегаш бола нах, — йоах завода партийни организаце секретара Чинтаева Рашана. — Ерригача заводе цIIа хеза ба механо-сборочни цеха начальник Бисултанов Джамалайл, токарь Темирбулатова ПIьатIамат, фрезеровщик Боршигова Iайшат, сверловщица, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутат Хаджимурадова Хьава, ишта кхыбараш. Цар лакха лоаттаду завода сий, шоашта улув къахьегарна хьоккхам тел.

Къахьегача наьха бытовой хьалаш аттача дахара а йоакхо ю завода кулгалхоша. ХIанз укхаза хьалъеш я 240 сага лаьрхIа общежити, 200 сага цкъа Iохайна хIама даа йиш хургйола столови. Завода шиi я шиъ берий беш, лели.

Болхлой дукхаца Iалашбара гIонна бола боахам ба заводa шиi доалахье. бIарччача шера хадаш столове керда баьцадараш — цун теплица я цун уж хьалихедеш.

— Ишта дика хьалаш болхлошта вIаштIехьдаха шун торо хинна хилча, балха толамаш-м кхы а дикагIа хила доагIар, — аьнна аз аьлча, — пхоалагIча квартале республика хьалхалаттача промышленни предприятешта юкъе даха хьожаргда тхо — аьлар Чинтаева Рашана. Хано хьахьокхаргда цох хургдар.

А.-Г. УГУРЧИЕВ.

ХИМИКА ДЕННА НАКЪАДОЛХАШ

БlУБЕННА ДlАХЬАЛХАШКАХЬА ДОЛХ

Кхоана берригача мехка химически индустре болхлой цlей дездеш хургда. XXVI съезда решенеш кхоачашъеча доахача толамаша дегаш гlоздаьха а болаш болх вай республика химикаш шоай цlейца хахья.

Ма дарра аьлча, бахе нах продукташца, барзкъашца, котта гlирсаца lалашбирца, промышленностен юртбоахамен, гlишлошъечен, транспортен технически прогресс сихъярца юхлаенна йола халкъбоахама йоккхий проблемаш къестаеча химически индустре лоаца дакъа доккха да.

Мехкдаьтта чаккдоахачен мехкдаьтта химически промышленносте предприятешта юкъе - хьалхалаттачарех цаl йолаш хьайоагlа СССР 50 шу дизара цlерагlара Грозненски химически завод — Нохч - Гlалгlайчен йоккхача химе керттера предприяти.

Завод дегlахара истори — из да производствана цахаддаш интенсификаци яра, lилмани техникан лакхаленаш балха юкъехуалара, производство цахаддаш дегlахара, дика продукци арахецара тlехьа ируовсам лоаттабара истори.

Карарча хана тха завод производство лакхача технически боарам тlа йолаш, бийдали реагенташи зехьа теттара кlезига йоаеш, производствана автоматизаци елга лакхача лагlа тlа долаш, анализ яра хроматографически кхьийола вай ханара инструментальнии методаш шерре балха юкъехулаш йола предприяти я.

Заводо арахецаш йола продукци боккха халкъбоахама лоархlам болаш я. Тхо долча арахецаш дола алхха цхьа этилови спирт кхачан бийдалах хьадечул иттаза дарегlа да, хlаьта ший физически химически свойсташка диллача хьалхагlа синтетически каучукаш хьаеча дlаухийташ хинна кхачан спирт морг а да.

Заводо торо еннай хlара шера бахача нахага бlаьш тоннаш дукхагlа ялат, хоартолаш, кхьийола продукташ кхачийта. Этилови спирти ацетони даккхара чотагlа заводо 29 шера вай мехка экономике доккха дакъа лаьцад, 1 миллиард пункт соагlа ялат кходаьд.

1955-ча шерацa нийсдича валови продукци 18-зза дукхагlа арахец хlанз. Хьалха хинна проектни низалаш фенол арахецача 2,6-зза, этилови спирт — 1,8-зза, полиэтилен — 2,4-зза, дубитель — 1,5-зза йоккхагlа хиннай.

Балха тlа лакха хьоккамаш дахарах завода 70-зза призовой моттигаш хьоаьнай социалистически яхье, царех 54-зза СССР мехкдаьтта чаккдоахачен мехкдаьттахимически промышленноста Министерства предприятешта юкъе яьржача яхье котало якхарахя 16-зза «Грознефтеоргсинтез» объединене предприятешта юкъе котало яккхараж. Итт тайпара продукци пачхаьлкхен дикала Знак йолаш арахец.

Дlадахача 29 шера керда техника эзар соагlа йоккхa организационно - технически мероприятии задании отта а яь балха юкъейихьай заводе. Цу гlулакхо 13,5 миллион сом кходайтад. Цу юкъа производствана юкъейоалаьй 23 миллион сом соагlа экономически пайда бенна 20175 рационализаторски предложении 287 изобретении. Заводе болх беш болчарех хlара 3—4-гlа вар рационализатор ва. «РСФСР заслуженни рационализатор» яха сийлахьа цlи лелаеш ва инженер А. П. Литвин, Нохч - Гlалгlай АССР заслуженни изобретатель я ЦЗЛ лабораторе начальник А. П. Мичурина; Нохч-Гlалгlай АССР заслуженни рационализатораш ба тlахьожама автоматизаци яра лабораторе начальник А. Н. Костюченко, слесарь В. Ф. Дементьев, мастер Б. В. Скляров, иштта кхьйбараш.

Кlезига бац лакха овсарле йолаш къахьегарах доккхий соагlаташ денна болхбой а. Масала, аппаратчикашта В. Тимощенкона, Г. Масленниковна Ленинеи Къахьегама Цlеча Байракхен орденаш еннай, смена начальника Б. Галушкоэн воккхагlолча машиниста А. Матюхинан Октябрьски Революце, «Знак Почета» яхен орденаш еннай. Иштта кхьйбарашта а деннад дезв соагlаташ.

Заводе тхьаь шерал соагlа болх беш хьабоагlача ветеранашта юкъе къахьегаш ба Сийлахь - боккхача Даймехка тlема доакъашхой: мастер Ф. Екачанов, КИП а слесарь И. Душкин, машинист П. Казначеев.

Тхо долча болх беш дукха кагирхой ба доккхагlдолча ноахала когаметта дlаоттаргболаш. Уж ба лаборантош И. Словодская, Е. Слипченко, аппаратчик Л. Феофилова, слесараш Н. Велокопытови В. Бураловн. Дукхагlола специалисташи кулгалхойи хьахиниаб укхаза мутlаречe болхлочунгара баьнна: керттерча инженера заместитель П. М. Зайцев, завкома председатель В. П. Шагаев. Цехий начальникаша Н. В. Рыдина, В. И. Цыркова, Г. П. Горетова лаккерча дешара заведенеш чаккхъьяр болх беш болаше а.

Тха заводе болх беш 30 соагlча къамех бола нах ба. Цеха начальник З. Г. Чингариев РСФСР заслуженни химик ва, слесараш М. Мамаев, М. Зубайраев, Ш. Ахмурзаев Нохч - Гlалгlай АССР мехкдаьтта чаккдоахачен мехкдаьттахимически промышленноста заслуженни болхлой ба. Коллективе дика лоархlаш ба слесараш Б. Цупаев, В. Бешаев, аппаратчикаш Я. Керимов, А. Мазаев, иштта кхьйбараш. Либорантка З. Магомадова къахьега йолаелар пробоотборщица йолаш, шийга дlаьннар дика кхоачашдеш йолча цо сиха караерзайир анализий чоалхане методика, лакха говзал йола мастер хилар цунах. Из хlана завода профсоюзни комитетеи областной профсоюза комитетеи член я.

Парте XXVI-ча съезда решенеш кхоачаш а еш, завода коллективо цхьайттагlча пятилетка хьалхарча деношке а «Хlара балха дийнахьа дисциплина тlехдикен хьадер дукхагlен хилийта!» яхача лелиэагlа шерра социалистически яхь дlайолайир. Тlаьнга денхараш хаьал хьалха кхоачашлаьд. Планал соагlа шин шера Даьхенна дlаеннай 2 миллионе 133 эзари сома мехьа дика продукци.

Толамца къахьегаш я коллектив пятилетка кхоалагlча шера а. Карарча шера пхе бетта товарни продукци арахецара план хаьал хьалха кхоачашъяьй. Тlехдикача категорегlа арахецаш йола продукци 80 процент я. Планал соагlа 300 эзар сом соагlа мах бола продукци арахийцай.

Республика предприятешта организацешта юкъе КПСС Нохч - Гlалгlай обкома бюро, Министрий Совета, облсовпрофеи ВЛКСМ обкомеи решенегlа укх шера хьалхарча квартале баьча балха итогех хьалхара моттиг хьоаьнай тха завода, завод республикански сийлен Улга тlа яьккхай.

Хlанз къовстадеш да «Пиропласта-2» яха нlув заводе арахеца болабара дешаш. Карарча хана фенол-ацетон арахецилга эргадаьккха тоадеш латт.

КПСС XXVI съездон КПСС ЦК (1982 шера) ноябрьски Пленумон хьалхашка оттедаь декхараш кхоачаш а деш, химически завода болхлой къахьегаш ба пятилетка кхоалегlча шера план кхоачашъяра тlехьа.

П. ВЕТРОВ.

СССР 50 шу дизара цlерагlча Грозненски химически завода керттера инженер.

УЗБЕКСКИ ССР. Минеральни удобренеш арахецара даьнье Даймехка йоккхагlъярех предприяти хинна дlаоттаргйола Ферганск областера Новококандски химически завод хьалъеча монтаж чаккхъоалаш латт шера 500 эзар тонн продукци арахецаш хургйолча серни кислота установке. Гlишлонхоча дерригa низаш тlадахийтад доккхагlола декхараш — цхьоалагlча аргlан пусковой объект лаьрхlачул кхо бутт хьалха болх байта йоалаялийтар — кхоачашдаре.

СУРТА ТlА: Новококандски химически завода цхьоалагlа аргlа хьалъеча.

Ш. АЛИМОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Керттердар: дисциплинен бехктокхами

ФУД ТХОНА НОВКЪАДАР?

Цlенош хьалдара йоккха панелаш арахеца тха Аргунски комбинат лоархlаякзар укх шера дlабахача биъ бетта йолча пачхаьлкхен планах. Из иштта нийсдалара доля бехьанаш дукха да. Керттера дар къахьегамен производственни дисциплина во хилар. Администраце, партийни, профсоюзни организацена боагlаш бола теркам юхханца дезз цу гlулакха тlа ца бахийтарах хьахинна хlама да из.

Лоаца дувца хьожаргьа со сених латт тха кхоачамбоацараш. Тха комбинато йоккха моттиг дlалоац. Хlанз а тlехьа вlаштlехьъяьккхаац цаl йолча пропускни система. Территорена гонахьа карт ца хилар бахьан долаш балха хьаула нах шоашта аттагlа йолча гlолла хьуух, шоашта дагадеххача хана. Цудухьа малагlча цехера, малагlа болхло маца хьаяснав теркалде атта дац. Бакъда, хlанз пропускегlа, керттерча проходной гlолла мара нах хьачуухаргбоацаш, комбината территори чулостаеш латт. Берригача болхлошка хургьа пропускаш. Цар мара боцъо лургьац комбинате хьачува. Цо торо лургьа тхона малагlча цехера мел миссел нах балха тlехьабисаб ха.

Къахьегамен производственни дисциплинаца айхха дувзаденна да болхлоша дехкъийга хlама дуача хана графек оттаяр а. Тхо долча хlанз мара дlадоладаьдац из гlулакх. Хьалхагlа ерригача комбинате къахьегача наха хlама доа дезаш цхьа ха яр. Цу гlулакхо нах дукха хиларца балха ханах а сахьат гаргга ха дlалоадар. Хlанз хlара цеха ший я делкъа хана хlама дуа ха. Цудухьа из вlалла а lатгкъац балха.

Чоагlа лоархlаме хlама да нах балха хьакхуалача транспорто лерттlа болх бар. Тха комбинате болх беча нахах дукхагlа бараш кхыча юрташка бахаш ба. Хlаьта хьабеш бола болх ихаь сменагlа хилча геттара лоархlаме да уж хаиналхьа балха хьабоалабар а шабигар а. Хlаьта Шалински автотранспортни предприяте тхона лоаттаеча автобусаша болх во бу. Цхьа масал доладергда аз цунах лаьца. Укх бетта нхоалагlча мае Мескер - Юртара стропальщикаш хаинахьа автобусаца балха хьа ца боалабар бехьан долаш дизлача шин сохьата хlама ца деш лаьттар 4 кран. Дlахьажал шо, мел зе да из пачхаьлкхена, предприятена. Из гlулакх иштта lатгьир болхлой алапена а. Кхы дикагlа болх бу ала йиш яц нах балха хьакхувлара тхона транспорт лоаттаеча № 3 йолча Грозненски автотранспортни предприяте а.

Тlеххьарча хана нах балха хьакхувларца дувзаденна цхьа кердадар юкъедоаладаьд оаха. Болх дlаболабалале 30 минут хьалха болхлой комбинате хьакхоачабе декхарийла баьб оаха водителаш. Цу гlулакхо, хьалхагlа санна доацаш, нах нийсса 8 сахьат даьлча болх дlаболабе мара ца безаш кийча хулийт.

Дукха моттигаш нийслу кхоалагlча смене къаьстта кранощикаш хаинахьа балха хьа ца боагlаш. Укх бетта кхоэза нийсденнад цу тайпара хlама. Цаl яле а, кран болх ца беш соце, предприятена доккха зе хул, хlаьта стропальщикаш болх а боацаш багlа безаш а хул. Из иштта нийсдалара бахьан автотранспорто хаинахьа нах балха хьа ца боалабар да. Цу кхоачамбоацарех лаьца Шалински АТП кулгалхоша дукхаза хоам баьб оаха. Бакъда, таханарча дийнахьа гlулакх дукха эргадьнна хlама дац.

Сендухьа лечкъадергда из. тха комбинате нийсъеннай норта бохабу малар мехна нах балха ара ца боалаш моттигаш. Къаьстта из гlулакх во латт кхоалагlча смене. Предприяте кулгалхоех мастераш мара хилац цу смене хlара участие болхлошка бlаргло кхаш. Профилактика советашка, новкъостий судашка уж нах буццаш моральни, материальни бехктокхаме ул. лаш болхаш ду оаха. Хlаьта а уж кхоачамбоацараш цlендаь дlадовлаш дац. Масала, дlабахача биъ бетта къахьегамен производственни дисциплина комбинате толхаьй 96 сага. Халахете а, царна юкъе коммунисташ а нийсбенаб. Балха тlа протулаш ярах, кхы тайпа нарушенеш ярах 5 саг балхара дlаваьккхав оаха, хlаьта 54 сага доаш дийцад новкъостий судашка, уж административни хьисапе бехктокхаме бaаб. Дукха ха йоацаш медвытрезвителе нийсвенна ши слесарь. Цар доаш дийцад профилактика советe.

Аз белгалдаьха кхоачамбоацараш чоагlа lатгкъ производствана. Дукхьал дlабахача биъ бетта товарни продукци 4074 эзар сома мехьа мара ера ца хецаш дисар тхо, планагlа йоагlар 4885 эзар сома мехьа йолча.

Дукха ха йоацаш тха комбинате хиннай юкъара собрани. Цига дийцар хьалхашка латтача декхарех, найда эшаза йолча торонех, къахьегамен производственни дисциплинах лаьца. Хийла саг цlийвала безаш критика йир укхаза, гучадаьлар дукха кхоачамбоацараш.

Предприяте ветеранаша, производстве хьалхе делаечар дийцар комбинат тlехьа юсилга сиддаь дlаданикха, къахьегамен производственни дисциплина овлалгара деза тоае эзилгах.

Г. АНИСИМОВА,
цlеношта лаьрхlа йоккха панелаш арахецача Аргунски комбината къахьегамен [illegible] отдела начальник.

ТАХАН—ПОГРАНИЧНИКА ДИ

Краснознаменни Закавказски пограничник округ.

«СССР пачхаьлкхен доазув лораде дlаоттаl» — из команда тел укхаза. Форда тlа а. Тlаккха кемаш доэоре долх... Уж кийчдаь да хlанзарча техникаш. Цар лични состав массе хана кийча я вай доазув лораде.

Форда тlа — из алхха гlулакх делга хинна lаш, из иштта хаддаиза lомалуга да. Моллагlа декхар сиха а гlалат доацаш а кхоачашде командана мишта хов хьожаш тохкам бу. lомадаьчо тешам болийт командирага а экипажага а, торо хулийт сиха халача хьалашка фу де деза хьажа.

Тха фотокорреспондент хиннав вай мехкара тхьаь итт къамах бола викалаш гlулакх деш йолча, личин составах 70 процент тlемен политически кийчон отличникаш болча тlехдикача пограничии подразделене вемаш тlа.

СУРТА ТlА: Сийлахьбоккхача Даймехкан тlема юкъе дlакхъа лаьца йола, пограничии подразделене ветеранаш оттеташоре 2 рангагlа волча капитан Артемов Александр тlема сийлен мужее къонача матросашта юкъе ва.

О. ЛИТВИНА сурт.
ТАСС фотохроника.

СОВЕТСКИ ДОАЗОНИЙ ХАЬХОЙ

1918 шера 28 мае кулг яздаьд Владимир Ильича Ленина къонача Советий Республика доазоний ха хьаларах долча декрета. Цу хана денз хувца ца луш латт доазонцара бlу дунен тlа эггара хьалхарча социалистически пачхаьлкхен доазош лорадеш.

Доазонцарча бlун сий долча летописа хlара оагlоно дувц советски тlемахой Коммунистически парте гlулакха чlоагlа тешаме хиларах, шоай Даьхенна уж мутlахье хиларах, цар деналхи майралахи, lалаьмате йоккхача профессиональни говзалах, моастагlий тайпа балхаш гучадаха а доладе а харрх. Цунна дола къаьсташ тешал да Юкъерча Азе басмачество малхбузени къулбехаеи доазонашка хинна бандитски шайкаш йохаеш. Гаьнарча Малхбоале японски милитаристашца даьча тlемашка пограничникаша хьагойта цlанкха а дицлургдоаца денале гlулакхаш. Шоай составага диллача йоккхий йоаца заставаш яр моастагlий йоккхийча формированешта духьала лаьттараш. Амма тlагlерта моастагlий мелла шоайла дукхагlа бале а, цхьа ца боалаш лораду пограничникаша шоай Даьхен доазош. Иштта, 1936 шера 30 январе Мещерякова пада районе японски самурай йоккхача отрядо советски доазув хоадаянча, застава начальник Агеев Александр керте а волаш хиннача товраш царча 30 пограничника ниж къайлар моастагlчоа. Японаш хеташ бар, низаш цхьатарра ца хилар кхета а даь, советски тlемахой бовдаргба аьнна. Амма гlулакх кхыча тайпара эттар: боада безаш хилар самураш. Командира искусство лакха хилар, тlемахой майрен денал долаши хилар бахьан долаш, парх аьнна йохайир японски отряд, ца боабеш бисараш байдда манжурски территоре тlа баьлар.

Тlом хьалехьарча шерашка пачхаьлкхен обороноспособность миштай а из лораерий моральни дух миштад а хьагойтар советски доазув лорадьраша. Цига цун цхьан участие, тlаккха воих участие лелхар боккхача тlема юкъиг лаьрхlа мегаргдолаш хиния натий бирса тlемаш. Кхоачам ба Хасан яхача озера юхе, Халхин-Гол овлача долача хи тlа, Кареле хьунашка хинна тlемаш дага дехачи. Уж довнаш лаьттача хана хьагойтар пограничникаша къонахчален турпален гlулакхаш.

Дунен шоллагlа тlом Советски Союза доазонашта юхе ме гlорт. чlоагlегlа гlертар империалистически разведкаш, къаьстта гитлеровски яр, шоай агентураш вай мехка чукха. Сатийна lоховша йиш йолаш бацар пограничникаш. Тlом хьалеххьа хьалхарча шерашка цар карабоалабир виъ эзар сaг соагlа моастагlчун разведчикаш Доазон тlа лаьттача бlуна юкъе хьахилар шоай тайпара бола асаш. Цар счеташ тlа хулар цаl меттал иттеш хинна а ца lеш, бlаьш бола доазол тlехбувла гlерташ боахкаш лийца нах. Цу хана дар 467 шпион, диверсант, контрабандист лаьцача Карацупа Никита цlи мехка дlайоезаш.

Маьрша къахьегаш дар советски халкъ. Лакхача темпашца дегlаухар экономика, цlаккха а ца яйнача лакхаленашка кхьачадар lилмеи культурей, тlа-тlа иразa совдувлаш бахар советски нах. Цхьабакъда, шоай мехка рузкъа алкамдаьккхара цар маьрша хьийга къа юкъагlдаьккхар тийшача балхах вайх лелача фашистски Германе; 1941 шера 22 июне шийберригача lалаьмате боккхача низаца Советски Союза тlа лоьржар гитлеровски тlема машина.

Цун эггара трагическегlа а эггара турпалагlа а йола оагlув хинна юкъе дахад из ди доазонцарча бlун тlема гlулакхий летописана. Балтийски фордагара lаьржача фордага кхачалца йолча юкъа тlа лаьттар 35 эзар сaг чувоагlаш хинна 786 советски доазонцара застава. Уж яр Советски Эскара хьалхарча мутlарашка лаьттача доакъонца цхьан 5 миллион сoагlа салте юкъе хиннача 190 гитлеровски дивизена эггара хьалха духьала эттараш. Стрелкови герзаца мара lалашъяьнна хинна вай заставаш майра летар моастагlчох. Дукхача заставашка хинна берригa нах байра тlехьашка а ца боалаш. Советски нака цlаккха а йицлургьяц доазон тlа эггара хьалха хиннача тlемашна Даьхе лораеш шоай дегlамаш lодехкача сий долча пограничника Кижеватов Андрея, Усов Виктора, Лопатин Алексея, Морина Федора, Порхоменко Ивана, дукхача кхычар цlераш.

Гитлеровски фашизманеи японски милитаризманеи йохаеш хlама тохар; Сийлахь-боккхача Даймехка тlем тlа советски халкъ котдалар, коммунистически, болхлой, къамаш мукъадахара болам айбалар бахьан долаш социализмах низ бола дунен система хиннай. Социалистически система хьахиларагlа вайна лоалахара дараш вошал дола социалистически мехкаш долча участкашка, лоархlам болхаш хувцаденнад Советски доазон майaн. Укхазa цунах машарен доттагlален доазув хиннад.

Социализма мехкий доттагlле дегlаахарцеи чlоагlъяларцеи цхьан хье а хилар чlоагl а деяр советски пограничникий лоалахарча социалистически пачхаьлкхенаий пограничникашцара бувзамаш. Уж бувзамаш къаьстта чlоагl а деннад дукхача тайпара а хинад хlанз. Цар чулоац вlаши хьоашалгlа хилар, личин состав lомапрен цунна кхетам баларен. Хlаьта иштта болх бертагlа белга вlаштlехьдаккхара даьхьера а опыт хувцаш дlа-хье хилар. Цхьан строе а латташ тешаме лораю юкъерча моастагlчох советски доазонхоиен вошал долча мехкий пограничникашеи дерригача социалистически доттагlуен хьалхара край. Герза тlа гlоллapча вежарий айххача цхьоагlоне эргаювлаш толу цар пограничии тlема гlулакхаш дарен говзал, чlоагl а ду дегlа а ух царна юкъере доларгдоаца доттагlал, совьювл доазош чlоагlдара цхьан къахьегаш хьахиива сий дола тlема традицеш.

Цхьабакъда, кlезига яц вай lалаьмате фийла хила дезаш йола доазон участнаш а. СССР доазош тешаме лораделга вlаштlехьдаккхарах дола ленински хьехамаш кхоачашдеш, цхьан минутя а лохбаь вай партен правительствен доазув лорадеча бlуна шоаш тlалоаттабу теркам. Тlеххьарча шерашка чаккхдаьхад вай мехка доазув лорадара гlулакх качественно кердача лагlа тlа даьнха дукха гlулакхаш.

1983 шера 1 марта юкъедоаладаьд вай мехка СССР Пачхаьлкхен доазох дола Закон. Боккха политически лоархlам болча цу документо хьагойт Коммунистически партен Советски правительствош Советски держава доазош лорадара деша даим йоакхо еш хилар. Дувцар да эггара хьалха мехка политически экономически хьашташ лорадар, цун кхерамзле lалашъяр. Уж декхараш кхоачашдеча къаьстта йоккха моттиг хьожаю законо СССР пачхаьлкхен кхерамзлен Комитета доазув лорадеча бlуна.

Хоьш долча тайпара, хlанзара США администраце, НАТО чудоагlача кхыча мехкий доал деча гlоарaша лаьцаб дунен халкъашта юкъера къал кхохкадара, тlема кийчо елга шердара, социалистически мехкашта духьала къайлагlа леладу тийша балхаш сихдара никъ. Дунен халкъашта юкъерча бокъон норамаш гуччахьа телха а еш, малхбузехьара разведорганаши идеологически диверсей центраши гlерт СССР шоай агенташи эмиссараши чуахийта, къайлагlа герзаш, лелхаш йола веществаш, наркотикаш, лаьрхха йола радиосредстваш, портативни множительни техника, lаьадала духьала йола иепатеха материалаш хьачуахийта.

Моастагlаща леладеча цу тайпарча гlулакхашта духьала латтара, фийле лакха йолаши Даьхенна хьалхашкара шоай декхар дика кхетадеш хила беза вай пограничникаш. Ю. В. Андропова кертагlдоахар, «советски пограничникий долаш дац Даьхен кхерамале тешаме lалашъярал, советски нахьа чlоагlгlа деза долча цуи доалоашта кхерам тlа ца оттийтарал лакхагlа декхар, бехктокхамегlен лоархlамегlен декхар». Даьхен хьехоша кlоаргга кхетаду шоаш мехка мел бехктокхамерча посте оттабаьб, доккхал ду шоаех иштта тешам беннa хиларах, хlаьта партен халкъон шоашта тlадилла гlулакх кхоачашдаре шоай низ кхобац.

Белгала шоашта тlалатта декхар дика кхетадеш хиларагlа даь хlама да дукха ха йоаццаш кхыча мехка разведна эггара боккхагlа барех вола агент лаьцача пограничникаша Карповнеи Тропинаи карагlдаьнна гlулакх. Пограничникий фийле лакха а хиларагlа цар действеш хьаькъалагlа а ярагlа СССР границал тlехвоалавалайзар лазутчик.

Чаккдаланзар «Мерседес-Бенц» яхача микроавтобуса дас лийрхlар, хетачох, цо дерригa ше мел доьр чlоагlгlа уйла а я даь дале а. Из наькъа араваьккхарца, геттара говза хьулаь хиннай салона оагlонта чу а машина тlерча даькъа чу а 8 эзар кепа а теха кийчъяь хинна антисоветски прокламаци. Из доазох тlехъялийтар «Выборг» яхача ше къаьсттача контрольно-пропускной пункта пограничникаша сержанта Калининеи вlамагlа волча сержанта Казаковеи.

Шоай традиционни цlийна тlема-а службен а говзал эргаьккха тоеча лакха толамаш а даьха накъабоагlа советски пограничникаш. Герза тlагlоллерча шоай вежарашца — социалистически доттагlлен мехкий пограничникашца — белаж белажах а теха дlахо а шоай низ ца кхобеш кхоачашъергьа цар шоай сий дола миссеи.

Иван ВЕРТЕЛКО,
генерал - лейтенант, СССР КГБ доазув лорадеча бlун начальника хьалхара заместитель.

Хlара дийнахьа—дукхагlа

Хьайбай продукци кхехара, кийчъяра, хьайбаш дебадара 1983 шера хьалхарча ах шера план кхоачашъеча доккхий толамаш дахерах социалистически яхье котъьннарг а лаьрхlа республикански газеташ тlа чlоагlдаьча Сийлен улга тlа яьккхай Ачхой-Мартановски района «Самашкинский» совхоз. Пачхаьлкхена шура дlаялара биъ бетта план 109 процент, дулх дlадалара 118 процент кхоачашйир цун хьайбаш леладераша.

Шиъ шурий ферма я совхозе. Царна юкъе яьржача яхье хьалха я къонача специалиста Бециев Сайд-Мохьмада кулгалду цхьоалагlа яр. Совхозе гlолла хlара кхоабача lаттагара дийнахьен буен 6,7 килограмм йовкхача цу ферме 8,8 килограмм йоаккх. Из я соахка укх хана йоаккхаш хиннaчул 1,9-зза дукхагlа.

Иштта овсаре къахьега малагlча гlулакхаша новкъостал ду хьажа цу ферме даха хилар тхо укх деношка.

...Ферма контора хьалхашка хьалъайяь цlе байракх я. Из айяьй биъ бетта план 770 йолаш хlара кхоабача lаттагара 1262 килограмм шура яьккхача доярнай Халилова Нижай, 1100 килограмм яьккхача Умарова Зануй, 1000 — Мишиева Хижана, 980 килограмм яьккхача Умарова Залихава сийна.

Конторе ва ферма кулгалхоел соагlа, совхоза директор Жуков Георгий а.

— Мишта вlаштlехьдоал шун укх шера иштта дукха шура йоаккхаш къахьега? — хаьттача:

— Рационага хьежжа хьайбашта дерригa доакъар луш хиларах карагlдоал шура соахкарчул дукхагlа якха. — жоп делар Жукова. — Хlаьта укх ферма бригадиралла Бециев Сайд-Мохьмад хьожавалехьа, кулга цlена боацача нака из гlулакх лерттlа чаккхдаьккхацар. Масала, со укх совхозе балха венача хана дар из. Цкъа ферме доахан жишта кхоаб хьажа веча, цхьан нйрчача гlулакха тlанийсвелар со. Коара арайоала мухь кхухьа машин бlарга а яйна, из фу машин яр, аз шийга хаьттача, комбикорм яхьаш енаяр из, аьнна жоп делар сога хьалха укхаза бригадир хиннача Хадашев Идриса. Хьадена доакъар эзача 160 килограмм эшаш дар. Тешкача гучадаьлар: хьадена доакъар оза а ца озаш, накладнойшка хьежжа да, шоферо шийга аьнначох Хаджиев тийшандаь из нийсденна хилар. Хьатlадахьача доакъара учет лелаяра болх тесса лелабаьндаь лерттlа кхабацар укхаза хьайбаш. Из бахьан долаш кlезига яр доахангара йовккха шура а.

Кхы а цхьа хlама да ферма балха керда юкъедоаладаь. Шелковской района толашагlа долча боакашашка санна, доахан поточно-цеховой хьисапе леладелга вlаштlехьдаккхад укхаза. Бугlе дигачул тlехьагlа леньа, дахка кийчденна, деттаж дола доахан къаьст-къаьста леладу хlанз. Къаьст-къаьста увттаю уж кхабара рационаш а.

Совхозе деча дерригача балхашта тlахьожам лоаттабара штаб вlашагlъеллай совхозе. Цунна керте латта Г. Жуков ше цхьоалагlча ферме беча балха бехктокхаме ва, хlаьта совхоза партийни организаце секретарь Анзаев Руслан — шоллагlча ферма. Цо чlоагlъяьй хьайбаш леладерий къахьегама дисциплина, лаккбаьб хьадечох бола бехктохкам.

Дега тоам беш да шура хlара дийнахьа тlахетаташ хилар а. Масала, май бетта иттлагlча дийнахьа хlара кхоабача lаттагара 9,1 килограмм яьккха хиннале, 16 дийнахьа 9,8 килограмм яьккхар.

Чудолх тхо доахан латтача цхьан помещене. Дийттачул тlехьагlа хьайбаш фега ара а даьха уж лаьтта моттигаш цlеньеш боагlар скотникаш. Кхо нувхаш транспортера тlахьаккха мара езаш яц. Уж ара а яьхе лафета тlайотт транспортеро.

— Доахана юкъе лазараш ца даржийтара, помещенера араяьха нувхаш. кхо ферма коара гаьнна дlахьу трактористаша. — йоах Бециев Сайд-Мохьмада.

Тхона хьатlайоагlа тlадийха lаьржа халат а долаш цхьа кхалсаг. Моаршал а хаьтта:

— Рапс хьенха яьккхай, аьнна хезад сона. Тахан дахьаргдий вайна моша доакъар? — цо хаттар дича:

— Дахьаргда. Хlанз люцерна хьоккхаш я. — жоп делар Жукова. Тlаккха, — ер я тха дикагlйолча доярнаех цаl. — Халикова Люба, Тахан укх помещене дежурни я ер. — тlатехар.

— Раьза дий шо къахьегам аттача-бехкхарх, ба цари безам совбаккхара совхоза, ферма кулгалхоша дечоа? — аз хаьттача:

— Раьза хlана дилацар тхо мел эшачунца lалашдеш хилча? Тоъам боллаш да доакъар. болх беш я транспортераш, ший ханнахьа лу алапи. дика болх барах премеш, — жоп делар Любас.

— Мел шура яккха лаьрхlад lа укх шера?

— Аз тха фермерча кхы а лхе доярчаo хlара кхоабача lаттагара 3000 килограмм шура яккха декхар тlанйшад. Аз укх боахаме болх бу дийттадагlа шу ди, нааал шура яккха хlанзалца тха совхоле цхьан доярнана. шоллагlча ферме болх беча Бисаева Тlауса мара карагlдаьннадац.

— Доаш кхоачашдулургдий хьона?

— Хийцца. Биъ бетта хlара кхоабача lаттагара 924 килограмм шура яьккхай аз, хlаьта хlанз хlара дийнахьа юкъера лаьрхlача 10,2 килограмм а йоаккх, — жоп делар Любас.

Хьалечунга хьежжа да цу ферма хьайбаш леладерашта лу алапеш а. Эггара кlезигагlа дола алапи 240 сом да. Хlаьта дикагlа болча доярнашта бетта 300—350 сом ац.

М. ХАМАТХАНОВ.

БАЛХА НОРМАШ ТӀЕХККХОАЧАШЪЕШ

Арахецаш дола халкъа лиша товараш тӀа-тӀа дукха-гӀа хилийтара лоаттабеча къоасаме башха - дика толамаш доахаш бола производственникаш кӀезига бац цӀа-гӀа къахьегара йолча Грозненски комбинате. Царех цхьа я хӀамаш тегаш йола мотористка Имакаева Марем. Цхьа смена дӀаяхийтац цо шийна норма 140—150 процент кхоачаш ца еш. Иштта дика болх барал совгӀа ше мел тегаш йола хӀамаш дикаеи тӀехдикаеи мара хилийтац цо.

СУРТА ТӀА: хӀамаш тегаш йола мотористка М. Имакаева.

Я. ПЛИЕВА сурт.

20 ШЕРА—ШОЛЛАГӀА ТРАКТОР

ОЧЕРК

Киев Заудина бера хан яа ктувш воагӀаш хиннa хан хала ханаш яр. Дийтта шу дузаш висар из, да а нана а доаца бо а хиина. Детдоме дӀачувига белар. Цига ваха йа тугаш Ӏийра, доастамв летар. «Болх бергба аз, — аьлар боккхагӀбарашка. — Култашка яха беннаб са. Сайна ахар айса Ӏалашдергда аз...»

Уж дар тӀом сецачул тӀехьагӀара хала шераш. Массанахьа а тоъаш дацар яиз бола маӀача ваьха култаш, къаьстта кӀезига дар уж юрташка. ХӀаьта бе болх массавена а шортта бар. Заудинах, вела а къеика, аьлар колхоза председателa:

—Из-м тха ветеран ва хӀанз. Шу да сӀонваза гӀонча вола. Колхозе витача бакъахьа ва из. Массане а гӀо дергда вай цунна.

Корабиз дика вах. ЧуӀе моттиг елар, цига маьнига отабир. ХӀаьта цунна юкъ хӀама а элацар. Сатоссаше ший шерч латтача хулар из. ЧувоагӀар геттара боад белча. ТӀера хӀамаш дӀаьлха волаллаше тхьовсар. Кхача кхий тӀа е бригадин стане дӀакхучьар цунна кухаркаша. МезагӀа йола кусок дора, цӀагӀара пирожок яьар: хӀаьда дог долча кхалнаха къахетар, на бо долга а хоаш...

Шераш дӀаухар. Заудина деттӀ дера, белаж шеръелар. Куц долча хӀамитача сагагахьа бӀарг кхаба болабелар мехкарий. ХӀаьта из дилла балха хул. Лаьтта латар цо, мангаш доахар, ялат дӀадуира, тъукыъм чуба гӀо дора, кхы балхаш дора.

Кагий нах из клубе вига гӀерт, хӀаьта Заудин бригаде хул дилла а. Ӏай буран тъекхача шийлача хана бӀу па къожаш вола из хьаьбаштa йол йилла, ча да. Цхьабакъда, цхьан къаьстта шийлача дийнахьа хӀамига саг лор ца валарех лергаш доххадар цун, дика хазац, хӀама. ХӀаьта хаста зевое ваха а ма вевий. Амма цига витандар, мегаргвац аьлар. Колхозе Ӏе вийзар.

Ткъо шу даьннача хана касг-наста тракторни бригада аха ваьлаво Заудин. ЧӀоагӀа хьагар из даьтташа дила баракъаш тӀа а дувхаш хинзача кагийча нахах. Иа хьама зе а зийна, механизаторзша прицепции вир цунах.

Аьттув баьлар трактореста. Цепвоаккхаш дика хулар цун гӀоьна. Дукхаза шийсолла тракторист балха хьевеча Заудин нух меттел трактор а къоагаш цӀен а йий вагӀаш, Кастта трактора тӀа болх бе йиш йолаш Ӏохайир цо трактор. Цунна могадир тракторист хургволаш механизаторий курсашка деша гӀолга. Заудин хоерхӀанацар деша ваха. ВӀалла дийша вацар: дай нанен дийна долаш шин класс мара яьикха яцар цо, хӀаьта уж байначул тӀехьагӀа-м дешар дагадоагӀача вацар.

Цудухьа бӀарчача яхе шера бир цо прицепции волаш болх.

Киев Заудина 25 шу дар из Целиноградера Ачалхе цӀавенача хана. ФуннагӀдаь а механизатор хила лаьрхӀир цо. Цудухьа, биисана болх а бе, дийнахьа тӀагӀертта дешa воавелар. Вистельникар механизаторий школа «Алханчуртски» яхача совхозе хьалтагӀа «ДТ-54» елар цунна, амма шин бутт баьлча «С-100» яхача шиз болча трактора тӀа хайба из, хӀаьта шу тӀо вагӀаш 12 шу а даьккхар.

Тхьаь ворхӀ шу даьлча саг йоалаво Заудина, цунга ела долла хӀама карагӀдоалаш а хьинар долаш а йола гӀишлош еча бригаде болх беш хӀинза дика вoӀ Лемна. Хоза, бартагӀа баха хайшар уж. Шу массадоал тӀаккетар дезалхо...

Дийнахьа сардалца трактора тӀа ваьгӀа, дешашеи даьттаьа а вагӀ Заудин чувоагӀача хана духьала ух цунна вигь воӀа ужжал мехкарий. Цар цу сахьате хий дӀоахду. Наьдвенна волча даьна новкъостал ду тӀера хӀамаш Ӏолла а цӀена барзкъа тӀадувха а. Раьза хул да бераца, хӀаранена кертагӀа нуар хьокх. ХӀаьта берала дуиц даьна керда хабараш, шоай дешалея дневникаш дӀахьувкх. Массане а доккхал ду цар даьх.

ХӀаьта даьх доккхал да йиш йолаш а да беваш. Совхозе массане а сий ду Заудина. Цун дешита ладувгӀ. Цо аннар дӀаэш. Итт шера хилар из Малгобекски горсовета депутат, хӀаьта хӀанз Ачалукхен юрта Совета депутат ва.

Ӏуйрийна малх хьаьххийтача дена из чубизаьлца йолча хана механизатора яхай тӀа дила везе а, ха юрайоагӀа цунна обществении болх бе. Юкъарчал доаццаш цо даакъа а лоацаш ники билаб Юкъерча Ачалукхен Дийба-Юртен, хий диллад юкъерча школе, доагор лоаттаду.

Наха эпар фуд хоаш а цар гӀулакх деш а ва депутат. Цудухьа дукха-дукха гӀуланхаш тӀаккхуьа цунна наха. Боахонца ше киъевака вешаш долча гӀуланкха мара юкъе а водац Заудин, хӀаьта ше дӀадоладьар юкъагӀа а даша.

Амма вӀалла раьза хилац Киев Заудин голоа хала гӀертаранта, тунеяддаша, дедайнараша, тӀехдаьккха юрта бохабу малвр меларашта. Цудухьа цунах кхераш ба шоаш ца доагӀар тӀудахьа гӀертараш, балдах къезараш.

Массанека а вевал гойташ къахьегаш ва «СССР Конституце» цӀерагӀа командаш лелаеча совхоза мугӀарера механизатор Киев Керамий Заудин. Цуна биӀса хила гӀерташ, цуна Ӏомалуш ба совхозе. ЛерхӀа бекво а йолаш лерӀ из дукхаленa шоай хьехамча. Цунна уллув болх бе гӀерташ хул кагирхой. ТӀехкьарча цераннa атта йоаца юртарча механизатора професси Ӏомае гӀо дийд цо Ваделов Бесланa, Киев Аслана, Халухоев Заирена, хӀаьта хӀанз ший опыт дӀалуш ва из Цечоев Боенса, Маделов Руслана.

Дукха шераш да цун доттагӀчо Къахьегама Цӏеча Байрахха ордена кавалера Ваделов Салмана цунца социалистически яхь лелаю. МоллагӀа хӀама харцахьа даьлча царца дагабувл кулгалхой а специалисташ а.

Къахьегама хьоннамаш лакха хиларах, коллектива обществении вахаре хьинаре даакъа лацарах шин Къахьегама ЦӀеча Байрахха ордени Ленински юбилейни медали енцай Киев Заудина.

— Сона шоллагӀа йола Къахьегама ЦӀеча Байрахха орден хьалуча хана, — дагаух Заудина, — хьаделар сога совхоза кулгалхоша шоллагӀа совгӀат е — цӀеннача «ДТ-54» дӀоагӀаш. Из я сога ихаьча шоллагӀа трактор. ХӀанз а я из, тахан заводской конвейера тӀара Ӏоъалча санна. Дукха яхарга из.

...Декаш латт Ачалхе ниэ болча дилала тата, массанена а хов из хьувехьам лаккхах хилийтара къоасам лоаттабеш вола Киев Заудин волга. Ший новкъостийца цхьана кхачам программа кхоачашъеш ва из.

Б. ПРЕМЫСЛЕР.

КЪАХЬЕГАМХОШТА «КЪАХЬЕГАМА ВЕТЕРАН» ЯХА МЕДАЛЬ ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГӀалгӀай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

1974 шера 18 январерча СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Указаца хьежна дукхача шерашка цӀена къахьегарах цъахьегаме вӀерагӀдаьнарий хам беш СССР Лаккхехьарча Совета Президиума цӀерагӀа «Къахьегама ветеран» яха медаль лойла

ЗАВОДСКОИ РАЙОНЕ

«Грознефтеоргсинтез» яхача производственни объединене В. И. Ленина цӀерагӀча ГНПЗ гӀолла.

Айрапетов Мартин Аветисовича — база начальника заместителa.
Богаевская Зоя Андреевнана — оператора.
Бочаров Иван Ивановича — такелажника.
Богатов Александр Михайловича — слесара.
Бобренко Иван Ильича — болхлочоа.
Воробьева Прасковья Федоровнана — машиниста.
Глобба Владимир Николаевича — слесара.
Дельмаев Магомед Михайловича — грузчика.
Донцова Анастасия Ивановнана — оператора.
Дорбазов Магомед Успаевича — оператора.
Еращенко Клавдия Никаноровнана — оператора.
Евсеев Семен Семеновича — газосварщика.
Жук Мефодий Васильевича — водителa.
Журавлева Вера Федоровнана — оператора.
Звягин Петр Петровича — слесара.
Замкин Сергей Алексеевича — оператора.
Исаенко Раиса Ивановнана — оператора.
Каменев Анатолий Петровича — инженера.
Калгудаева Анна Васильевнана — машиниста.
Козловская Агния Федоровнана — лаборанта.
Корабейникова Нина Георгиевнана — оператора.
Козубова Матрена Максимовнана — машиниста.
Кленкова Анна Савовнана — оператора.
Красникова Вера Петровнана — маляра.
Кужа Василий Максимовича — оператора.
Лиува Хадыча Ибрагимовнана — маляра.
Логинова Антонина Фроловнана — оператора.
Масленников Алексей Владимировича — водителa.
Михеева Алла Дмитриевнана — лаборанта.
Маврин Дмитрий Егоровича — болхлочоа.
Михайличенко Пелагея Ефимовнана — оператора.
Мартыновская Зинаида Сергеевнана — оператора.
Никитина Мария Ивановнана — лаборанта.
Ноздренко Антонина Сергеевнана — кладовщика.
Прокопенко Екатерина Никифоровнана — оператора.
Переходько Анна Петровнана — оператора.
Попова Анна Захаровнана — оператора.
Павлова Антонина Ивановнана — слесара.
Павлов Мефодий Тимофеевича — слесара.
Писарев Иван Егоровича — слесара.
Поповкин Владимир Михайловича — слесара.
Разанова Лидия Ивановнана — воспитательницана.
Соснина Ванда Александровнана — оператора.
Сурцев Георгий Корнеевича — оператора.
Саломатина Клавдия Георгиевнана — оператора.
Сергиенко Нинель Анатольевнана — оператора.
Сачко Юрий Михайловича — слесара.
Стадников Василий Павловича — воккхагӀволча оператора.
Симоненко Трофим Ивановича — оператора.
Ткаченко Валентина Никифоровнана — машиниста.
Ткаличева Мария Андреевнана — оператора.
Утка Нина Кузьминичнана — оператора.
Ужакова Нина Константиновнана — оператора.
Фандюшина Людмила Сергеевнана — лаборанта.
Фатеева Екатерина Васильевнана — оператора.
Хамагульгова Махьмеда Мадината — уборщицана.
Хусаинова Анастасия Филипповнана — маляра.
Цыганова Прасковья Борисовнана — болхлочоа.
Чепко Антонина Павловнана — диспетчера.
Чумачева Анна Денисовнана — оператора.
Чистякова Валентина Никоновнана — оператора.
Черянова Людмила Яковлевнана — оператора.
Черкобай Александра Никитичнана — маляра.
Шексмова Валентина Ефимовнана — оператора.
Шишкова Ольга Ивановнана — лаборанта.
Шульга Дмитрий Федоровича — болхлочоа.
Шетитнин Анатолий Сергеевича — болхлочоа.
Щебланова Екатерина Михайловнана — инженер-конструктора.

«Грознефтеоргсинтез» яхача производственни объединене ВОХР дӀацагӀтехача отряде гӀолла:

Бакаев Саидхьасана — контролера.
Борщова Евдокия Михайловнана — пенсионеркана.
Гагаев Вахийна — пенсионера.
Денисова Клавдия Павловнана — пенсионеркана.
Колинкова Ольга Михайловнана — пенсионеркана.
Помогаев Василий Георгиевича — воккхагӀволча стрелока.
Саликова Азмане — контролера.
Соколов Михаил Васильевича — команда начальника.

Нохч-ГӀалгӀай гӀишлой управлене Грозненски аьшпабетонни конструкций заводе гӀолла:

Алещенко Станислава Викентьевнана — мотористкана.
Вотоновова Лариса Михайловнана — воккхагӀволча инженера.
Головнева Валентина Алексеевнана — кочегара.
Григорьев Алексей Николаевича — электрогазосварщика.
Котова Анна Герасимовнана — воккхагӀволча инженера.
Мирошничкина Мария Иосифовнана — электросварщицана.
Нефедова Анастасия Петровнана — дозировщицана.
Петричук Евгения Юльяновнана — пенсионеркана.
Усова Лариса Павловнана — формовщицана.

Нохч-ГӀалгӀай гӀишлой управлене СМУ-9 гӀолла:

Бутусов Николай Ивановича — арматурщика.
Волкова Валентина Ивановнана — кадрий отдела воккхагӀволча инспектора.
Глубокая Зоя Андреевнана — болхлочоа.
Костылева Наталья Лукьяновнана — штукатур-маляра.
Романенко Раиса Гавриловнана — пенсионеркана.
Сакаева Тамара Джабраиловнана — бетонщицана.
Сатуева Лауна — штукатур-маляра.
Тасуев Темирсултана — бетонщика.
Шевченко Нина Михайловнана — бетонщицана.
Юрко Марфа Евтимиевнана — намещицана.

«Грознефтеоргсинтез» яхача производственни объединене управлене аппарате гӀолла:

Галиченко Тамара Архиповнана — бухгалтера.
Храмова Кира Сократовнана — экономиста.
Чукина Зинаида Петровнана — сектора начальника.

«Росмясомолторга» Грозненски хладокомбинате гӀолла:

Живолупова Любовь Ивановнана — керттерча бухгалтера заместителa.
Кудрявцева Пелагея Степановнана — машиниста.

Новгрозненски ТЭЦ гӀишлой управлене гӀолла:

Веревкин Алексей Семеновича — столяра.
Кожаева Матрена Васильевнана — такелажницана.
Лежва Капитолина Иосифовнана — такелажницана.
Шкиенко Вера Николаевнана — мотористкана.

«Грозгипронефтехим» яхача институте гӀолла:

Алексеева Александра Семеновнана — пенсионеркана.
Роднова Семен Евдокимовича — инженер-строителa.

Нохч-ГӀалгӀай гӀишлой управлене СМУ-2 гӀолла:

Краснова Анна Ивановнана — пенсионеркана.
Стрельцова Феодосия Марковнана — пенсионеркана.

Грозненски горпищеторге гӀолла:

Буслаева Тамара Александровнана — продавеца.
Макарьянц Мария Сергеевнана — тика заведующецана.
Суркова Евдокия Павловнана — отдела начальника.

Нохч-ГӀалгӀай гӀишлой управлене УПТК гӀолла:

Лифанцева Татьяна Павловнана — мастера.
Чернаусов Григорий Петровича — машиниста.

«Грознефтеоргсинтез» яхача производственни объединене нормативно-техникни станце гӀолла:

Мартиросова Римма Михайловнана — отдела начальника.
Самойлов Георгий Ивановича — инженера.

Водоснабжене, канализаце, бӀеха хин цӀендара управлене гӀолла:

Андреева Анна Егоровнана — оператора.
Дюкова Нина Сергеевнана — сменни инженера.
Медведева Агафья Филипповнана — хьалхочоа.

«Чечингстройтранс» яхача производствении автотранспортни объединене гӀолла:

Найко Нина Александровнана — пенсионеркана.
Рябцев Михаил Александровича — шофера.
Шулякин Иван Петровича — вулканизаторщика.

№ 3 йолча юкъерча школе гӀолла:

Ефанова Валентина Георгиевнана — хьехархочоа.
Иноземцева Валентина Александровнана — директора.
Шилина Варвара Федоровнана — боахама гӀулакхаш та йолча директора помощницана.

№ 9 йолча юкъерча горнефтеучилище гӀолла:

Бугрова Светлана Петровнана — кладовщицана.
Кобылянская Ольга Ивановнана — воспитательницана.
Токтарова Захруна — штукатура.

Нохч-ГӀалгӀай гӀишлой управлене СМУ-8 гӀолла:

Дорошенко Анна Даниловнана — штукатура.
Флигель Евдокия Ивановнана — маляра.

«Связьнефтегазпереработка» яхача производственни объединене ремонтно-монтажни управлене гӀолла:

Анисов Петр Захаровича — воккхагӀволча инженера.
Гонтарь Федосия Алексеевнана — штукатур-маляра.
Жобина Валентина Георгиевнана — оператора.
Магомадов Шахби Якубовича — слесара.
Степанцов Владимир Ивановича — электросварщика.
Токун Федор Федоровича — машиниста.
Удодов Геннадий Федоровича — электросварщика.
Филиппов Василий Трофимовича — слесара.
Шабалина Анна Трофимовнана — воккхагӀволча бухгалтера.

Госбанка Нохч-ГӀалгӀай республикански конторе гӀолла:

Андрющенко Роза Федоровнана — кассира.
Россошанская Ольга Федоровнана — кассира.

Грозненски мехлесхозе гӀолла:

Даудов Гелани — токаря.
Микотина Галина Михайловнана — воккхагӀволча бухгалтера.

«Грознефтехимремстрой» тресте гӀолла:

Морозов Олег Ильича — слесара.
Яковенко Федор Георгиевича — газоэлектросварщика.

«Промтовары» яхача Грозненски розничи торгови объединене гӀолла:

Васильева Вера Николаевнана — тика заведующецана.
Векшина Раиса Константиновнана — бухгалтера.
Куркина Капитолина Сергеевнана — закройщицана.
Любарец Вера Яковлевнана — воккхагӀволча продавеца.
Шахова Аракси Акоповнана — кассира.

«Грозэнерго» яхача районни энергетически управлене гӀолла:

[illegible] Антонина Васильевнана — воккхагӀволча инженера.
Колесникова Варвара Васильевнана — пенсионеркана.
Коротеева Вера Никитичнана — бухгалтера.
Яковлев Федор Петровича — энергонадзора директора.

№ 4 йолча горбольнице гӀолла:

Азарнова Людмила Александровнана — медсестрана.
Вартанова Елизавета Егоровнана — лора.
Волкова Елизавета Никифоровнана — склада заведующецана.
Герасименко Лариса Михайловнана — воккхагӀволча медсестрана.
Мосиенко Мария Григорьевнана — санитаркана.
Тазина Зоя Шакировнана — медсестрана.
Шурыгина Анна Ивановнана — медсестрана.

Кхечa предприятешка гӀолла:

Афанасьева Лидия Григорьевнана — № 1 йолча берий ясле медсестрана.
Бычков Михаил Георгиевича — «Грознефтеоргсинтез» п/о спец. РМЦ слесара.
Бушия Дарья Ивановнана — «Чечингаз» п/о баллонаш тхьалхьозачоа.
Даниленко Лидия Филипповнана — врачебно-физкультурни диспансера инструктора.
Демченко Николай Илларионовича — Нохч-ГӀалгӀай гӀишлой управлене № 1 йолча УМС машиниста.
Душко Вера Васильевнана — «Грозэнерго» РЭУ автобаза уборщицана.
Ермоленко Любовь Петровнана — «Чеченингушрыба» яхача объединене воккхагӀволча экономиста.
Кузнецов Федор Васильевича — ацетонови завода маляра.
Рубан Раиса Ивановнана — № 58 йолча юкъерча школа хьехархочоа.
Сводин Дмитрий Лукича — «Грознефтехимремстрой» треста механизаце управлене машиниста.
Филянская Мария Николаевнана — ремонтно-механически завода уборщицана.
Чуланова Надежда Филипповнана — «Грознефтеоргсинтез» п/о УПТК управлене отдела начальника заместителa.
Яковлева Мария Яковлевнана — кхачан промышленноста министерства пенсионеркана.

Нохч-ГӀалгӀай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума председатель
Х. БОКОВ.

Нохч-ГӀалгӀай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума секретарь
Н. ПРАВЕНЬКИН.

гор. Грозный,
1983 шу, 25 апрель.

ДОЗЗОЛ ДЕХЬАРА

Инде тӀехь - тӀехьагӀа чӀоагӀагӀа къердаш да советски книжкаш. ХӀанз хӀара шера импортагӀа меккa кхоач миллион экземпляр совтӀа книжкин продукци. Цу даькъера буззамаш шердалар, доттагӀала, вӀаши барта хилара, машара, прогрессана гӀойле хургйолаш цхьана гӀуланкхаш леладар дика хьахьонхаш хӀама да.

СУРТА ТӀА: советски литературен грамзаписаш йохкаш йола Делера выставка.

ТАСС фотохроника.

Кхерамзленга бода никъ— машаре цхьана дахари герз дӀадаккхари

Кхел массане яр санна йоацача сага дешаш да уж. Тхо шинъ вӀашагӀкхийттавар адамлена тӀера ядерни тӀема кхерам дӀабаккхарех герз дӀадаккхарах хетаь хиннa Ӏилманхой Ерригсоюзни конференции болх беш хиннача хана. Цун балха юкъе даькъа лоацаш бар 500 совтӀа советски итташ бола доазол детъарех Ӏилманхой.

ГӀийло в волаш. дакхача дегӀара, доккха хьажа а долаш, бӀаракхьажар, хӀама кӀоаргга лувш хилар Ӏилманхочун дар санна долаш вола саг вар из. Къамаьл доре сих ца луш, шортига, 30-гӀа шераш долалехнача хана гестапо тӀакхе а енна. Германера дӀаваха вийзар къонача физика. 1950 шерагӀа кхачалца йолча хана Англе хилар болх беш, дӀакхоаччашехна чуазар из цига ядерни даькъе Англеи Америкаи цхьана деш хиннача тохамашта. Дунен шоллагӀа тӀом хиннача хана 1946 шу долададлаца юкъарчал доацаш даакъа лаьцар США эггара хьалхара атомни бомба хьаеча. ХӀанз 71 шу даьнна физика-ядерщика Клаус Фукса ГДР Ӏилмай Академе академик за из.

— Дунен шоллагӀа тӀом болалуш лаьттача хана дукха Ӏилманхой бар, — йоах К. Фукса, — бакъдар лахара деш дола Ӏилмаш тохамаш автоматически адамлена пайдана доалш да аьнна хеташ. Цхьабакъда, 1945 шера Хиросиманеи Нагасакенеи яьча атомни бомбардировкаша дӀагойтар царна шоаш гӀалат хилар. Яьъгга гучадаьлар, атомни герз хьадаро истореа чуъ эггара хьалха хьабийлала хилар ерриг адамле кӀаланьарга бода никъ. «Дунен лораш ядерни тӀом хургбоаца хӀама дара тӀехьа ба» яхача организаце сопредседателаша советски академика Чазов Евгенеи америкасни профессора Бернард Лаунен масала. Москве Ӏилманхой конференци хиннача дӀагойтар, нагахьа санна ядерни тӀом хилча медицина йиш хург цахилар ваха кӀезиг-дукха а корта болаш гӀо де. Ядерни тӀема духьалара цаӀ мара йоаца средство я из ца хилийтар.

— Цхьабакъда, хӀанз а кӀезига бац шаьхбуэсхьа шоай талант, знанеш, дерригa шоаш хоал дар тӀема Молохана дӀателаш бола Ӏилманхой. Ӏа дуццаш долча Ӏилманхой бӀаргаш хьалохадаларах, хӀана уж сахьате массиахьа догдаьхача тайпара пайда баьккхабац, конференце яз белгалдаьхха бесса, хӀанз уж сахьате дуненa тӀа йолаш йола яхда хӀамаш хӀара сага 3,5 тоннa кхоачаш шоай духхагга диллача. Лаьтта ваха массаволла саг воссосе кхоачаме йиш йолаш яле а...

— Шоашта дола керда наькъаш лехаш болча дукхача Ӏилманхой доацаш дола тӀама да обществении дегӀаахара законаш кхетадар. США администраце чакхйоахача социализмацарча конфронтаце, герз хьаделта геттара сихдара, къаьстта ядерни дар, политикана тӀехкхьашна ма латтий, тӀема бизнеса бола пайда чубара дилла реальни дола хьашташ. Социализме хила йиш мичий тӀема производства луча пайдага логлоахаш доле цхьаккха социальни низаш. цхьаккха тӀема-промышленни комплекс.

ХӀанз сихдь герз хьадарга дӀаухийташ йола Ӏалаьмате дукха средстваш, цу гӀуланхага дӀа ца ухийташ сонаьро йиш хулийтаргьяо Ӏилманхой а бевригача специалистий а низаш адамле цуна тӀа-тӀа дукхагӀа эпаш болча энергеиа Ӏалашъяр, къахьегама овсарде лаккхьяр, кхоастадаь аьлча, микроэлектроникана карагӀдаьннараш—шерра практикана чудара чотах а еш, элементарни частицай къайле гучаякхар, гонахьара го лорабеш деш дола гӀулакхаш вигадаьха тоадар санна йола доархӀаме проблемаш къестаяра тӀадахийта. Герз дӀадаккхаро йиш хулийтаргьяо политически даькъа наькха мукъагӀ хилара хӀалхара а даьхна. ХӀанз шоай экономика чӀоагӀъе езаш долча дегӀаухаш долча мехкашта деш дола гӀо дика соадаккха.

— **Фуд, хьона хетаргахьа, Москве чакхъьнна Ӏилманхой Ерригсоюзни конференци нюнь бетта хила езача «Машари вахара бахьан, ядерни тӀема духьала» яхача Пражски ассамблеи къаьстта белгала долаш дар?**

Москве хиннa Ӏилманхой Ерригсоюзни конференци яр Ӏилман духь-духьача деакъошка балхаш деш болча Ӏилманхоша ядерни катастрофа ца хилийтара проблема йийш, дукханей винадаш тӀа а болаш хиннача эггара хьалхарча форумех цаӀ. Пагуошски болама уллув хьахиннай тӀехьарча хана тӀема духьалара антиядерни лозунгаш хьаллувцаш йола, из бахьан долаш дукхача даьккье из чӀоагӀъе гӀо деш йола Ӏилманхой керда организацеш. Масала, «Дунен лораш ядерни тӀом хургбоаца хӀама дара тӀехьа ба» яхача организаце ше болх бе болаеннача шин шерех ах шерех шийна юкъевоалавайа дунехача мехкашкара 60 эзар Ӏилманхой специалисти. Пражски ассамблее шоай вимлаш боахийтаргба машара тӀехьара берий геттара сов дукхача тайпаех йолча организацеша. ХӀаьта шеш йолаш дац. Пражски ассамблея чакхъякхаро а цун балха юкъе Ӏилманхоша даакъа лацаро а планета дерригa машара тӀехьарча низашта дӀахо мобилизации консолидации е гӀо дергхилар.

Тхьаь итт шу хьалха Жоно-Кюре белгалдаьккхар, «Ӏилманхой кердача сийлаьлоккхача машара эснара пионераш хила безаш хилар. ХӀана аьлча цар моллагӀча кхыча сагал дикагӀа кхетаду хӀанзарча хилара тӀом миштa хургба. Цудухьа Ӏилманхой деккхар да тахан машара тӀехьара бараша тӀема кхерам мичара гучабувлаш ба дӀагойтар. тӀема кхерам геттара ирбергбола стратегически совле яккхара тӀаерзаль йола гаьна дахара низ юкъера болча герза, цу даькъе «нулевой варианте» «промежуточни решенех» хьакъехьара США планаши поазацин бокъонца гучаякхар.

Со венав Москве Ӏилманхой Ерригсоюзни конференце духхьала се физик-ядерщик хилар бахьан долаш вена ца Ӏеш, эггара хьалхара америкааски атомни бомба хьаечa даакъа лаьцa вола Ӏилманхо се хиларах а. ХӀаьта со тийша ва, дерригача халхьаашта эпаш бола машар герзо Ӏалашбеш ца хиларах.

(АПН).

БУРЯТСКИ АССР 60 ШУ ДУЗАШ

БАЙКАЛА ЮХХЕРА РЕСПУБЛИКА

60 шу хьалха бурятски халкъага автономи кхьчай, цхьатарра бокъо а йолаш Советски Росси вежарий дезала юкъе ляай из. Цу шерашка феодализмагара социализмага кхочаш бола, бlаь шерашта яийса бола некъ баьб цо. Из де шlаштlехьдаьннад Коммунистически парте хьалхленца советски пачхьалкхено кхочашъеш йола ленински къаман политика бахьан долаш.

Республика довзонел тlьяна арахьа йовзаш я Бурятин заводашен фабрикашен арахецаш йола прибораш, автоматизаце средстваш, хишка лела кемаш, электродвигателаш, тlаьштlа лаьрхlа йола металлически конструкцеш, юртбоахама машинаш, тхаи кlелаш, целлюлоза, картон. Дуккха йоккхий производстваш, lилман культуран учреждененш я республика столице — Улан-Удэ. Укхаза ССР lилмай Академе Сибирски отделени, Ленина ордена операн балетен академически театр да.

Бурятин лорий, хьехархой, lилманхой, литературан искусстван деятелий йоккха отряд я. Вай мехкарча еррига республикай викалаш ба Байкало-Амурски машиннаькъе магистрала Бурятски участие къахьегаш. Цу участка центр я ленинградски архитекторий проекталlа а кхаллъь кьона гlород Северобайкальск.

Довзаргдоацаш хувцаденнай бурятски юрта сибат. Традиционно керттердарех укхаза лоархlаш долча даькъе — хьайбаш леладе йоккха болх дlаболабаьб хьайбай фу тоадеш. Хьинаре воаньостал ду юртача наха lилманхошца.

Миллион квадратни километрах кхоалагlа дакъа хиссел моттиг дlалоацаш Байкала юхе гlолла уйл бурятски лаьтта. Бlаь соагlа къаьмий викалаш бах цу тlа. Уж берригаш а цхьа дезал санна, хьашташ, де лерхlараш, мировоззрени цхьатарра йолаш къахьегама кьаха боньонца бола вежарий санна бах.

Экономикан культуран даькъе доккхий гlулакхаш карагlдуаларах Бурятски АССР енлай Ленина, Октябрьски Революце, Халкъий доттагlала орденаш.

СУРТАШ ТlА: 1. Улан-Удэра Советий майда; 2) операн балетен Бурятски академически театра солистка, РСФСР заслуженни артистка, Гавана хиннача кагирхойн студентийн XI Дерригдунен фестивала лауреат Самбуева Екатерина.

В. МАТВИЕВСКЕ сурташ.
ТАСС фотохроника.

ФЕ ХИЛА

Наурски районе хилар цхьа вулам: ах бийса яьннача хана маларах чlоагlа веха а волаш сиха водаш наькъа йисте lобоссабаь латтача жагlа гувна мотоцикл тlатехай Ш. Д. Улубаева. Мотоцикл кlалтlа а нийкха водитель а цунца хинна пассажир а чlоагlа лоза а баь больнице бихьаб.

Грозне Октябрьски районе легковой автомашина водителе А. М. Карягина, корта бохабу малар менна а волаш, П. Мусорова улицагlа бийсана воагlаш гlашлочоа машина тlатехай. Цу тайпара зуламаш каст-каста хулаш да. Алхха укх шера хьалхерча биъ бетта корта бохабу малар менна болаш водителаша транспортни средстваш лехкар бахьан долаш вай республика наькъашка 32 авари хинай, цига 10 саг веннав, 30 саг лозаваьв.

Малар менна веха а волаш транспортни средство лехкаш волча саго доккха зулам де тарлу, цудухьа ГАИ болхлой декхарийла ба из цунга дайтаргдоацаш цlий хаиннехьа из соцаве. ГАИ административни комиссе цу тайпарча наха духьала чlоагlа къовсам лоаттабу. Эггара хьалха цу тайпара гlалат даьнначоа беркъ бу 2 шера водительски удостоверени дlа а доакхаш, шозлагlа гучаваьлча — 3 шера. Хlаьта а корта бохабу малар менна водителаш хилар бахьан долаш авареш хlанз а дукха хул.

Из бахьан долаш хlара шера республикe 4 эзар гаргга сагагара водительски удостоверенеш хьадоах, царна юкъе нийслу дуккхача шерашка болх беш хьабоагlа нах а.

Бераш машинашта кlалъухаш моттигаш хlанз а йолаш я. Уж зуламаш хул дуккагlча даькъе даьша-нанаша бlарг ца лоцаш бераш дуташ хилар бахьан долаш. Бераш долча гlолла тlехьволарааш хана къаьстта чlоагlа зоралуш хила веза хlара водитель.

Наурски яхача станице легковой автомашина тlатехай 2-гlа класса дешархочоа Я. Хамидовна. Больнице дlавугаш из веннав.

Грозне Старопромысловски районе Артемовски элеватора юхе грузовика чаркашта кlал яхай № 17 йолча юкъерча школа 3-ча класса дешархо В. Алтамирова.

Дlадехача кlирагlа (19—26 мае) республика наькъашка 46 авари хинай. 2 саг веннав, 17 — лозаваьв.

НГlАССР МВД ГАИ.

Къонабарий оазаш

БАРХАНОЕВА Мовлатхи.

БlАЬСТИ

Бlаьсти йоагlа, бlаьсти
йоагlа,
Ара хоза хиннай чlоагlа,
Ара сийна буц тlаьхьнай
Чlонак лецаеннай гаьний.

Цхьайолчарна эиза толад —
Лаьтта верда дуккар
дийкад.
Нускал санна хиннад лаьтта.
Са дог-уйла, жи, хьо
Нетта.

Са дог-уйла, сомадела
Бlаьстенах хьай илли ала!
Маьрше я хьо, сийна
бlаьсти,
Массе дола синош хьаьсте,

Массе дола дегаш делош,
Оалхазарий иллеш декош,
Оалхазарий тlеэмаш деьсте
Маьрше я хьо, хоза
бlаьсти!

Ма хоза я аре тахан!
Босе дамо дахад доахан,
Тракторащ йоакх лаьтташ
оахаш,
Береш доагlа иллеш
доакаш,

Бераш школера чудоагlа...
Хоза хиннай аре чlоагlа,
Цlагlа вагlа базам багlац,
Етт тха lулгара чубагlац.

Аре lийнаб бийса вихха...
Дог, вай цхьина фу ду
тlахкка!

✦

ЕВЛОЕВ МИКАЬИЛ

ВИЗЗА САГ

Визза саг ва хьо —
Бlаьсти ареннаш lа оахе,
Визза саг ва хьо —
Балха толамаш lа доахе,
Визза саг ва хьо —
Партена баркал lа яхе,
Визза саг ва хьо —
Хьай Даьхе езаш хьо вахе.

✦

ЛОРАДЕ ЛАЬТТА

Лораделаш лаьтта!
Лораде атомах.
Лораделаш лаьтта!
Лораде зуламах.

Лораделаш лаьтта!
Лораделаш цlерах.
Лораделаш лаьтта!
Лораделаш тlемах.

Лораделаш лаьтта!
Лораде моцелах.
Лораделаш лаьтта!
Лораде lовжалах.

✦

АКБИЕВА ЦИЭШ

* * *

Безам ба са хьаьнхолле
иллеш
Хургдолаш уж, вай вахар
хоздеш.

Безам ба са вахара чам
бовза,
Къахьа, мерзе хилба из,
ловча.

Безам ба са делийта берах
Дунен тlа хургдоацеш
хlайах кхераш.

Безам ба са хеллагlдер
тахка,
Аттачун хам хоаргба сона
тlахкка.

Безам ба са нахеца яхаш
Дика мел долчоа ловцаш
даха.

КlОАРГА ЗНАНЕШ ЛУШ

— Знанеш кlоаргга дет чу йисара, уж караерзае еза царца чам а болаш, яьлад французски яздархочо Анатоль Франса. Знанешцара цу тайпара «чам», безам сомбоалаш я уйла тlа а йохийташ кийчъяь дешара кабинет. Из дика кийчъяь хулe цу чу деша санъердаме хул бераштa. Школерча кабинетни система берий хьинар айду дуккагlа довзара, цул совгlа наьха санна детlаэхувл хьехархочун методически говзал, квалификаци, лакхъю педагогически къахьегама овсарле. Цунна тешал деш да хьехархоша кабинетни хьисапе бу болх боккхача безамца тlаацар.

Дуккхача хьехархоша лерхlачох кабинете гойтара пособех а дешара технически средствах а шерагlа, дикагlа пайда эца, дидактически, раздаточни материал юкъекхувла йиш я. Хьехархошта урокага кийчлуш дикка гlо деш да гойтара пособеш, прибораш, раздаточни материал кхыйола дидактически средстваш темашта а разделашта а йийкъа а йийкъа, кабинете кулгкlал латташ хилар.

Цу гlулакхо кхоь урокага кийчо еш дlайода ха, хlаьта кхоьнча хана хьехархочун торо хул нердача дешара програмаа йоакхо еш дола практически, лабораторни балхаш, опыташ дешархошца чакхъяха. Масала, юкъерча школе химех йола знанеш дика караерзаяра хьокха деза предметаца дувзаденна 170 фильм, бе беза 130 лабораторни болх, 30 практически заняти.

Кабинетни система дикача оагlонех да классера классе а кхухьаш карташ, тайп-тайпара таблицаш, картинаш, йоккхий проигрывателаш, магнитофонаш, эпидеоскопаш, къаьстта а киноаппараташ лелае езаш ца хилар. хlара урокех дlа-юха а кхухьаш уж lоуеттаеш ха йоле езаш ца хилар.

Цу тайпара кийчъяьча кабинеташка чакхйоахача урокий форма, чулоацам, методика да тlехьа эргаюелаш тоалу. иштта кхоачам хилча хьехархочоа эль да кlоаргга чулоацам болаш урокаш чакхъяхар.

Урокага кийчо еш цун ха деза маца хьокха деза диафильм, диапозитив, музыка е художественни произведени ешар урока маца юкъедоаладе деза.

Кабинетни система йолча школа баlха юкъе лоархlаме моттиг дlалоацаш ба школа методически совета беш бола болх. Тха школе цуна кулгалаеш я дешара-кхетама балхах йола завуч Лавренюк Валентина Степановна. Цу совета чакхбоаних хьехархоша опыт дlа-юха ялара болх, дикагlболча хьехархоша луча урокашка ладугl. Методически совет болх беш я «Хlара хьехархочунгара дикадар коллективага кхачийта, коллектива дикадар хlара хьехархочунга кхачийта» яхача девизагlа.

Хьехархой методически объединени терко яь lаш методика дешай, цо йоакхо ю кабинеташ дикагlа пайда эцаргболча тайпара кийчъяра, цар эффективность лакхъяра.

Тха школе кабинетни система юкъейоалаяь итт шу да. Цу шерашка дикка дегlа а ена чlоагlъеннай школа материальни база. Карарча хана школе дикагlчарех лоархlаш я эрсий меттен литературан, математика, географе, биологе, химе, физика, истори обществоведене кабинеташ. Урокаш иштта тел къьгга гойта дагахьа массехк масал доаладерда аз. Итталагlча классе обществоведене урок дlахьош яр хьехархо Амагова Лилия Абдурашидовна. Урока тема яр «Исторически материализмах бола кхетам». Дешархошта довзийта дезаш дар капитализма мехкий болхлошта юкъерча гlулакхий процессаш буржуазни идеологаша дувцача тайпара па хилар. Хьехархочо гойт «СССР-е гlолла» яхача фильмера кадраш, социалистически производства лостам наьха материальни хьашташ кхоачашдар болга хоe дешархошта. Хlаьта «Капитализм — тlеххьара эксплуататорски строй» яхача диафильма фрагментаца къаьгга хьагойт капитализма производства уйла хьал дарий рузаьа совдаккхара тlаерзаяь йолга. Урок чакхйоалаш дешархошта йоза КПСС XXVI съезда материалаш, хlарaйена хьалхалка лаца съезда документий сборникаш. Царна анализ яро бlарчача уроках дийначун выводаш яйт парга. Ала деза, цу тайпарча урока юкъе санъердаме а кеташ берригача дешархоша дааьна лоацаш хилар.

Иштта дика чакхйоал цоай урокаш биологи хьехаш йолча А. Н. Назаровас эрсий мотти литературех хьехаш болча Л. Г. Атиелас Л. Г. Степановаси, кхычар.

Шерагара шерага тоаеш эргайоах саха кабинеташ. Шера шозза — сентябрь, апрель беттанка чакхдоах школе кабинеташка хьажар, дикагlа йола кабинеташ юкъ педагогически советашка. кхы тlа а хьокаю царна дикагlйола мебель, эшаш дола кхыдараш.

Кабинетни системах болх беш тха шlаштlехьдоал дешархошта кlоаргга знанеш а кхетам а балара декхараш дикагlа кхоачашде.

В. ВАЦАЕВ,
№ 2 йолча Горагорскерча юкъерча школа директор, НГlАССР школа вослуженни хьехархо.

САЛОlАЧА ДЕНОШКА

28 май

С. М. Кирова цlерагlа салаlерен культуран парк. 10.00. Книжка цlей. Болх беш я аттракционаш. Республика яздархошцен артисташцен вlашагlкхетар. 11.00. Болх беш я книжкай базар. Республиканск сердалон болхлой Цlен художественни самодеятельноста концерт. «Герз ца доала лаьттара ди» яха радиоконцерт. 13.00. «Сона дукхаеза турпал» яха асфальта тlа сурташ дахкара конкурс. 16.00. «Халкъий кортамукъален машара сийлахьа гlулакхи хьалхоацар» яха лекци. 20.00. «Машар хилба хьа цlенна» — кинофестиваль.

В. И. Ленина цlерагlа культура Дворец. Химика Денна хетадаь дуккхача наха са а къердаш салаlар. 10.00. «Республика lаьрка дошув» яха радиобеседа. Болх беш я тхана, швейни изделей выставка. 10.30. «Иллe ваха а вахар хьалде а гlо ду вайна» яха радиоконцерт. 11.00. Радиолектори: «Съездагера съездага». 16.00. № 2 йолча берий музыкальни школа дешархой академически концерт. 18.00. «Сага сийле — къахьегамца» яха кинофестиваль. 19.30. «Са адрес — Советски Союз» яха кагирхой салаlара сайре.

Химикий культура Дворец. 14.00. Химика Денна хетадаь Черноречье поселка бахархой цlей. Программе: кукольни театра, къонача авиамоделистий выступленеш. Гойтаргда художественни фильм. СССР 50 шу дизара цlерагlча химзавода ветеранашца вlашагlкхетар хургда. Халхараш, довзараш, викторинаш. Болх беш я книжкаш, кулинарни изделеш йоххара выставка, химзаводо арахецача продукце выставка.

Н. К. Крупской цlерагlа культура Дворец. 10.00. Болх беш я машинаькъахой хальа музей. 14.00. Книжкай выставка хьалхашка еш йола обзор.

Маьлх еча комбината клуб. 15.00. «Лаьттарча машара духьа» яха Ленина проспекта цlей. Програме: «Дунен тlара хьал» яха лекци, «Машар — дунен тlарча берашта» яха литературно-музыкальни композици. Тlемай ветеранаш безбар. Клуба художественни самодеятельноста концерт. Болх беш я книжкай выставка, горсовета депутата консультаци. «Вайнах» ансамбла концерт.

29 май

С. М. Кирова цlерагlа культуран салаlарен парк. Химика Денна хетадаь дуккхача наха са а къердаш салаlар. 10.00. Болх беш я аттракционаш. 10.00, 14.00. «Илли дlадаржа ара гlолла» яха радиоконцерт. 11.00. Истола тlарча теннисах йола спортивни ихьаш. 12.00. Халхараш, довзараш, викторинаш. 15.00. «Тахан химика Ди да» яха радиобеседа. 16.00. М. Горьке цlерагlча клуба художественни самодеятельноста концерт. 17.00. Нохч - Гlалгlай филармоне струнни квартетен цун солистийн концерт. 18.00. Республиканск пионерий Дворецa бальни халхарий студе отчетни концерт. 20.00. «Машар хилба хьа цlенна» кинофестиваль.

В. И. Ленина цlерагlа культура Дворец. Химика Денна хетадаь дуккхача наха са а къердаш салаlар. 10.00. Болх беш я аттракционаш. «Къахьегама турпалашта хетадаь да» радиоконцерт. 10.30. Болх беш я тхана а швейни а изделей выставка. «Къахьегама ноахалий эстафета» яха радиолекци. 11.00. «Фаьлгийн приключенеш дунен тlа» яха киноклуб. «Бералла цlей» яха художественни фильм. 16.00. «Илли, къахьегам цхьана дах» яха берий художественни самодеятельноста коллективай концерт.

ТХА КАЛЕНДАРЬ

29 мае—Н. Э. Бауман ваь 110 шу дуз (1873—1905)

Хьинар дола революционер - профессионал, Ленина тешаме ученик а соратник а хинна Николай Эрнестович Бауман Россерча большевистски парте дог лоархlаш хиннача искровски замин сийлахьча турпалех цаl хиннав.

Из хиннав Петербургски «Болхлой класс мукъайнкхара тlехьарча болами союза» хьинар долаш барех цхьа член. «Искра» яха эггара хьалхара эрсий юкъара политически газета хьадечи дlадоарикадечен В. И. Ленина гаргарагlа вола гlончa. «Искра» агент санна газет нийца йода транспорт накъаяьхай цо, моттигерча социал-демократически организацешца бувзам лоаттабаьб, РСДРП комитеташ «Искра» оагlонгахьа яьхай.

Хьинаре дикка лаьцад Н. Э. Баумана дерригача дешашта В. И. Ленина позици бlарчча а йиза а хьаллоацаш хинна РСДРП II съезд кийчъоча а чакхйоаккхача а. Парте Московски комитетан РСДРП ЦК Къулбаседерча бюронен нерте латташ хиннача Н. Э. Баумана чlоагlа лораяьб парти хьаьра ленински теоретически организационни принципаш, цхьакха хlаманца царца барта вовцаш къовсам лоаттабаьб меньшевикашта духьала.

Паччахьа охранка цкъа сенна дукказа лийцав революционер, баьда массаза а удаш кlалхара а вуйлаш, цо юха а хьинаре болабеш хиннаб революционни болх. 1905 шера октябре РСДРП МК шlаштlехьъяьнкха демонстраци йолча хана тийшача балхах черносотенца вийнав Н. Э. Бауман.

Бауман дlаволлаш 300 эзар саг юкъе а волаш, йоккха демонстраци хинай, хlаьта из боккха лоархlам болаш а хинай тlехьагlа московски пролетариато герзаца кийчъяь Декабрьски восстани ейча хана.

Советски халкъо виц ца веш дага лоаттаву ленински гварде денал дола бlухо, болхлой класса коталон сийлахь-доккхача гlулакха ший вахар дlаделла вола Н. Э. Бауман.

СУРТА ТlА: Н. Э. Бауман.

ТАСС фотохроника.

Редактора заместитель
М. М. ХАМХОЕВ.

ХЬАМСАРА КИНОХЬАЖАРХОЙ!

Грознерча «Юбилейный» кинотеатре укх шера 1 июне дена дlахьокха доладу «Хьа а лахе зулам дулургдоацача вакиха» яха керда художественни фильм.

Фильм оттадаьд режиссера Г. Кузнецова.

Керттера ролаш ловзаю: **Назаров Бориса, Градов Андрея, Воеводин Александра, Шигелова Иринас.**

Фильме дааьа лоацаш я Э. Массальски хьалхе лелаеш йола «Мосфильма» киностуде каскадерий группа.

БАХАЧА НАЬХА ТЕРКАМГА!

Грозненски аэропорто хоам бу Одессе, Ташкенте, Ленинграде, Ереване, Чимкенте, Алма-Ата, Красноводске, Шевченко йоахача самолеташ тlа ясса моттигаш йолаш хилара хьакъехьа.

Ца кхетар хетта мегаргда Аэрофлота агентстве, телефон: 2-75-48, аэропорте, телефон: 2-36-08.

1983 шера 9 июне дена ТУ-134 яхача самолета керда рейс дlайолаю Грознера Нукус яхача городе кхачалца. Грознера самолет дlайода кlиран 1—2—4—6 деношка 19.00 сахьат дарьча.

Самолеташка шуга ба хьех оаха шо!

ШОАНА, ЭЦАРХОЙ!

«Орбита» яхача грозненски фирменни тика-тlаьсалоне хьех оаха шо. Цун адрес: проспект Ленина, 104.

Укхаза карарча ахчах а кредит а йохкаш дуккхача тайпара бытовой телерадиоаппаратура изделеш я:

бесаш долаш а lаьржа-кlай, а дlама хьахьокхаш йола телевизораш, радиоприемникаш, радиолаш, магнитофонаш, магнитолаш, электрофонаш, электропроигрывателаш, абонентски громкоговорителаш, кхыдола царна эша товараш.

Тика тlа шоана эшаш йола технически консультаци а лургья.

Тика болх бу 10-00 сахьат даьлча дена 20-00 сахьат даллалца.

«Орбита» яхача фирменни тика тlа-салоне дуда!

ТЕЛЕВИДЕНИ

28 МАЙ

II ПРОГРАММА

17.05 — «Салаlад». Телевизионни журнал.

17.30 — Киножурнал.

18.00 — Химически промышленноста болхлошта хетадаь концерт.

РАДИО

28 МАЙ

6.40 — Передачай програма. Хаттамах бола хоам (эрсий меттала).

6.45 — «Юртара вахар». Хаттамах бола хоам (нохчий меттала).

8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетай обзор.

8.23 — «Сердало» газета обзор.

8.30 — Передачай програма (нохчий меттала).

8.33 — Передачай програма (гlалгlай меттала).

8.36 — Хоамаш.

10.15 — «Хаиньа тlакъовла болх беш ба» (нохчий меттала).

10.35 — Музыкальни антракт (нохчий меттала).

11.00 — «Хьона. Даьхе салточун дог» (эрсий меттала).

11.30 — «Сатирически тоагlа тlа». Радиожурнал (эрсий меттала).

12.30 — «XX бlаьшерен ритмаш» яхача циклара передача (эрсий меттала).

15.15 — «Литературни горизонташ». Беседа (нохчий меттала).

15.35 — «Коллектив — кхетамца кхевара школа я» (эрсий меттала).

15.50 — Реклама.

16.00 — «Кавказа lуйренаш» яха радиожурнал (эрсий меттала).

17.10 — «Шоана, химикаш», Концерт (нохчий меттала).

УКВ

18.00 — «Операшкара эрий сценаш». Музыкальни передача.

18.43 — «Къона оазаш». Концерт.

19.27 — «Санъердамеча тоагlа тlа» (гlалгlай меттала).

19.54 — Дlалокх Ш. Эдисултанова.

20.15 — Нохч-Гlалгlай музыка концерт.

29 МАЙ

5.00 — Москва.

7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.

7.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.

7.30 — Передачай програма (эрсий меттала).

7.33 — Передачай програма (гlалгlай меттала).

7.36 — Музыкальни антракт (нохчий меттала).

7.40 — Москва.

8.25 — «Шоана хоза дета ашараш» (эрсий меттала).

9.00 — Москва.

11.20 — «Химика Денна хетадаь концерт» (эрсий меттала).

12.00 — Москва.

16.00 — «Школьный глобус» яха радиовыпуск (эрсий меттала).

16.30 — «Къона тlехье» (нохчий меттала).

17.00 — Москва.

18.00 — «Цlа сийгаш» (гlалгlай меттала).

18.30 — «Иллеца доттагlаш долчарна» (гlалгlай меттала).

19.00 — Москва.

УКВ

8.00 — Э. Стависий. «Дерригa а доладуш мара леттац». Радиоспектакль. 19.24 — «Талантий дукха бесаш» яхача циклара передача (нохчий меттала).

20.25 — «Салаlара минуташ» (гlалгlай меттала).

20.43 — С. Димаев. «Соната».

Хоттамаш

Тахан республике гlоллен Грозней хувцалуш моржаш а йолаш, деликъел тlехьагlа догlа а делхаш. малхбузехьара секунде 3—8 метр чlоагlа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 24 — 29. Грозне — 27—29 градус йlовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоавен ломмен хувцалуш моржаш а йолаш, цхьайолча хана догlа а делхаш, тайп-тайпарча оагlонешкахьара 3—7 метр чlоагlа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсана 10—15, дийнахьа 20—25 градус йlовхал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителан — 2-65-07; бехктохкийн секретара — 2-84-68; отделаш: партийни вахара — 2-54-04; промышленностен транспортен — 2-65-01; юрта бахама — 2-47-84; культура — 2-64-75; кехаташ — 2-56-87; корректорше — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-65-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-56-87; корректорская — 2-89-88.

Газет арадуьл шинарен, ереи, шоаттен деношка.

СФ05204. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 2731.